

Media-economen in Vlaanderen

Een studie naar de dominante elite van economen en hun metaforen over het Europese austeriteitsbeleid

Auteur: Tom Wolfs

Promotor: Prof. Dr. Tom Van Hout

Tweede lezer: Em. Prof. Dr. André Van Poeck

Universiteit Antwerpen

Faculteiten Letteren en Wijsbegeerte & TEW

Opleiding Master in de Meertalige Professionele Communicatie

Academiejaar 2016-2017

Copyright

Zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van zowel de promotor als de auteur is overnemen, kopiëren, gebruiken of realiseren van deze uitgave of gedeelten ervan verboden. Voor aanvragen tot of informatie i.v.m. het overnemen en/of gebruik en/of realisatie van gedeelten uit deze publicatie, neemt u contact op met Universiteit Antwerpen, Master in de Meertalige Professionele Communicatie, Prinsstraat 13, 2000 Antwerpen (België) | mpc@uantwerpen.be

Voorafgaande schriftelijke toestemming van de promotor is eveneens vereist voor het aanwenden van de in dit afstudeerwerk beschreven (originele) methoden of producten en voor de inzending van deze publicatie ter deelname aan wetenschappelijke prijzen of wedstrijden.

Without written permission of the supervisor and the author it is forbidden to reproduce or adapt in any form or by any means any part of this publication. Requests for obtaining the right to reproduce or utilize parts of this publication should be addressed to Universiteit Antwerpen, Master in de Meertalige Professionele Communicatie, Prinsstraat 13, 2000 Antwerpen (België) | mpc@uantwerpen.be

A written permission of the supervisor is also required to use the (original) methods or products, and for submitting this publication in scientific contests.

Plagiaatsverklaring

Ondergetekende, Tom Wolfs, student Master in de Meertalige Professionele Communicatie (TEW-FLW) verklaart dat deze scriptie volledig oorspronkelijk is en uitsluitend door hemzelf geschreven is. Bij alle informatie en ideeën ontleend aan andere bronnen, heeft ondergetekende expliciet en in detail verwezen naar de vindplaatsen.

Antwerpen, 2 juni 2017

Handtekening:

Media-economen in Vlaanderen

Een studie naar de dominante elite van economen en hun
metaforen over het Europese austeriteitsbeleid

Auteur: Tom Wolfs

Promotor: Prof. Dr. Tom Van Hout

Tweede lezer: Em. Prof. Dr. André Van Poeck

Academiejaar 2016-2017

Inhoud

Lijst met figuren	vi
Lijst met grafieken	vi
Lijst met tabellen	vi
Abstract	viii
Inleiding	1
Literatuurstudie	2
De media-econoom als expert in mainstream media	2
Het austeriteitsbeleid in de EU	3
Methoden	8
1. Eerste onderzoeksvraag: Citatieanalyse	8
1.1 Onderzoekspopulatie	8
1.2 Dataverzameling	8
1.2.1 Samenstellen van de bulk-lijst van experts	8
1.2.2 Verzamelen van de kwantitatieve data	9
1.3 Data-analyse	10
2. Tweede onderzoeksvraag: Metafooranalyse	10
2.1 Metafooranalyse	10
2.2 Dataverzameling	10
2.2.1 Samenstellen van het corpus van opiniestukken	10
2.2.2 Samenstellen van het corpus van metaforen	11
2.3 Data-analyse	11
Resultaten	13
1. Citatieanalyse	13
2. Metafooranalyse	16
2.1 Metaforen die het austeriteitsbeleid naturaliseren	16
2.1.1 Austeriteit is een medische behandeling	16
2.1.2 Austeriteit is protestantse ethiek	17
2.2 Metaforen die het austeriteitsbeleid problematiseren	18
2.2.1 Austeriteit is een draaikolk	19
2.2.2 Austeriteit is een straf	19
2.2.3 Austeriteit is irrationaliteit	20
2.2.3.1 Onbewuste drang	20
2.2.3.2 Religie	21
2.2.3.3 Mythe	22
2.2.4 Austeriteit is een medische blunder	22
2.2.5 Austeriteit is vertraging	23
Conclusie en Discussie	25
Conclusie	25
Discussie	27
Referenties	29

Bijlagen	32
Bijlage 1: De 'Hamburg Appeal'	32
Bijlage 2: Lijsten met media-economen per krant (2010-2015)	33
Bijlage 3: Bulk-lijst met alle media-economen	39
Bijlage 4: Media-economen aflopend geordend op aantal naamsvermeldingen in <i>De Morgen, De Standaard</i> en <i>De Tijd</i> samen (2010-2015)	42
Bijlage 5: Bronnen biografische informatie top 20 media-economen	45
Bijlage 6: Corpus van opiniestukken	47
Bijlage 7: Overige individuele metaforen	50
Bijlage 8: Restcategorieën van de metafooranalyse	56
Appendices	57
Appendix A: Overzicht deelname aan onderzoek van derden	57
Appendix B: Leeswijzer Zip-bestand met onderzoeksdata	58
Appendix C: Populairwetenschappelijke samenvatting	59

Lijst met figuren

<i>Figuur 1. Metafooranalyse: de conceptuele metaforen (blauw) en hun subcategorieën.</i>	26
---	----

Lijst met grafieken

<i>Grafiek 1. Top 20 Belgische media-economen naar aantal naamsvermeldingen in De Morgen, De Standaard en De Tijd tussen 1/01/2010 en 1/01/2015.</i>	13
--	----

Lijst met tabellen

Tabel 1. Argumenten in het academische debat over austeriteit	4
Tabel 2. Instelling(en) waarvoor de twintig vaakst bij naam vermelde media-economen werkten in de periode 1/01/2010 –1/01/2015	14
Tabel 3. Individuele metaforen binnen de conceptuele metafoor ‘Austeriteit is een medische behandeling’	17
Tabel 3bis. Individuele metaforen binnen de conceptuele metafoor ‘Austeriteit is een medische behandeling’	50
Tabel 4. Individuele metaforen binnen de conceptuele metafoor ‘Austeriteit is protestantse ethiek’	18
Tabel 4bis. Individuele metaforen binnen de conceptuele metafoor ‘Austeriteit is protestantse ethiek’	51
Tabel 5. Individuele metaforen binnen de conceptuele metafoor ‘Austeriteit is een draaikolk’	19
Tabel 5bis. Individuele metaforen binnen de conceptuele metafoor ‘Austeriteit is een draaikolk’	52
Tabel 6. Individuele metaforen binnen de conceptuele metafoor ‘Austeriteit is een straf’	20
Tabel 6bis. Individuele metaforen binnen de conceptuele metafoor ‘Austeriteit is een straf’	53
Tabel 7. Individuele metaforen binnen de subcategorie ‘onbewuste drang’ van de conceptuele metafoor ‘austeriteit is irrationaliteit’	21
Tabel 7bis. Individuele metaforen binnen de subcategorie ‘onbewuste drang’ van de conceptuele metafoor ‘austeriteit is irrationaliteit’	53
Tabel 8. Individuele metaforen binnen de subcategorie ‘religie’ van de conceptuele metafoor ‘austeriteit is irrationaliteit’	21
Tabel 8bis. Individuele metaforen binnen de subcategorie ‘religie’ van de conceptuele metafoor ‘austeriteit is irrationaliteit’	54
Tabel 9. Individuele metaforen binnen de subcategorie ‘mythe’ van de conceptuele metafoor ‘austeriteit is irrationaliteit’	22

Tabel 10. Individuele metaforen binnen de conceptuele metafoor 'Austeriteit is een medische blunder'	23
Tabel 10bis. Individuele metaforen binnen de conceptuele metafoor 'Austeriteit is een medische blunder'	55
Tabel 11. Individuele metaforen binnen de conceptuele metafoor 'Austeriteit is vertraging'	24
Tabel 11bis. Individuele metaforen binnen de conceptuele metafoor 'Austeriteit is vertraging'	55
Tabel 12. Metaforen die het besparingsbeleid naturaliseren – Restcategorie	56
Tabel 13. Metaforen die het besparingsbeleid problematiseren – Restcategorie	56

Abstract

Deze scriptie vormt een gedeeltelijke replicatie van Tuk (2014) door na te gaan of er in Vlaanderen een dominante elite of ‘invisible college’ van economen bestaat dat het publieke debat beheerst. Daarnaast poogt deze scriptie ook het discours van die elite over het omstreden Europese austeriteitsbeleid bloot te leggen. Beide doelen vertalen zich in twee onderzoeksvragen: ‘*Welke Belgische economen kwamen het vaakst aan bod in de Vlaamse kwaliteitskranten in de periode 2010-2015?*’ en ‘*Hoe naturaliseren of problematiseren de meest prominente media-economen het besparingsbeleid in de EU via metaforen in hun opiniestukken in de Vlaamse kwaliteitskranten in de periode 2010-2015?*’.

Voor de eerste onderzoeksvraag wordt een citatieanalyse gebruikt om te bepalen welke Belgische media-economen het vaakst bij naam genoemd werden in krantenartikels in *De Morgen*, *De Standaard* en *De Tijd* tussen 1/01/2010 en 1/01/2015. Voor de tweede onderzoeksvraag past dit onderzoek de Critical Metaphor Analysis-methode van Charteris-Black (2004) toe op metaforen over austeriteit in de 48 opiniestukken gepubliceerd in die drie kranten in de bovenstaande periode door de dominante elite uit de eerste onderzoeksvraag.

Uit de citatieanalyse blijkt dat vier media-economen een dominante elite vormen in de Vlaamse kwaliteitskranten: Peter Vanden Houte, Paul De Grauwe, Geert Noels en Ivan Van de Cloot. Zij werden in beduidend meer krantenartikels bij naam vermeld dan hun collega’s. Een tweede vaststelling is dat experts uit de financiële sector sterker vertegenwoordigd zijn bij de twintig vaakst geciteerde economen dan academici. De metafooranalyse wijst op haar beurt uit dat metaforen die het Europese bezuinigingsbeleid naturaliseren, dat beleid voorstellen als een medische behandeling of een uiting van de protestantse ethiek, wat de neoliberale framing van de crisis als een schulden crisis ondersteunt. Metaforische uitdrukkingen die daarentegen dienen om te problematiseren, praten over austeriteit als een draaikolk, een straf, irrationaliteit, een medische blunder of vertraging. De metaforen in termen van irrationaliteit sluiten aan bij de academische kritiek op de theoretische grondslag van het besparingsbeleid.

Zowel voor de citatie- als de metafooranalyse, kan de betrouwbaarheid van de resultaten vergroot worden door in toekomstig onderzoek de scope van die analyses uit te breiden. Voortbouwend op de bevindingen van deze scriptie, lijkt het verder nog waardevol te bestuderen of het discours van bankeconomen over bepaalde thema’s sterk verschilt van dat van academische experts.

Kernwoorden: media-economen, austeriteit, invisible college, metafooranalyse, citatieanalyse

Inleiding

Deze scriptie is een gedeeltelijke replicatie van het onderzoek van Tuk uit 2014 naar de dominante elite van media-economen in Nederland. Geïnspireerd door dat onderzoek wil de scriptie in de eerste plaats in kaart brengen of er ook in Vlaanderen sprake is van zo'n dominante elite of 'invisible college'. In de tweede plaats gaat deze scriptie na hoe die meest prominente media-economen het omstreden austeriteitsbeleid in de Europese Unie (EU) op een latente manier verdedigen of in vraag stellen via de metaforen die ze gebruiken. Dat vertaalt zich in twee onderzoeksvragen: *'Welke Belgische economen kwamen het vaakst aan bod in de Vlaamse kwaliteitskranten in de periode 2010-2015?'* en *'Hoe naturaliseren of problematiseren de meest prominente media-economen het besparingsbeleid in de EU via metaforen in hun opiniestukken in de Vlaamse kwaliteitskranten in de periode 2010-2015?'* In wat volgt worden die onderzoeksvragen theoretisch gekaderd in de literatuurstudie en vervolgens geoperationaliseerd in de methodensectie. Daarop beschrijft de resultatensectie de bevindingen die voortvloeien uit beide onderzoeksvragen. In de conclusie en de discussie wordt er tot slot teruggekoppeld naar het theoretische kader en worden aanbevelingen gedaan voor toekomstig onderzoek.

Literatuurstudie

De media-econoom als expert in mainstream media

De toegenomen complexiteit van de huidige samenleving plaatst journalisten voor een uitdaging. Er wordt van hen verwacht dat ze snel en genuanceerd duiding kunnen geven bij uiteenlopende onderwerpen. Albaek (2011) stelt dat ze daartoe steeds vaker een beroep doen op experts. De auteur toont aan dat de interactie tussen expert en journalist twee vormen aanneemt. In de eerste plaats kan de expert een journalist op korte tijd van veel achtergrondinformatie voorzien. Daarnaast doet hij ook nog dienst als klankbord bij het bepalen van de interpretatie van het nieuws en legitimeert hij zo de framing ervan. Daarbij wordt er verondersteld dat die expert neutrale en feitelijke kennis aanlevert. Opvallend in dat verband is de bevinding van Miller en Mills (2009) in hun studie naar terrorisme-experts in de media. Ze stellen namelijk vast dat de personen die vaak in de media verschijnen als 'expert' niet noodzakelijk de meest vooraanstaande wetenschappers in hun vakgebied zijn. Wel is het zo dat wie eenmaal als expert beschouwd wordt, vaker in de media aan bod zal komen. Albaek (2011) beschrijft dat fenomeen als een mattheuseffect: journalisten zijn geneigd om experts te raadplegen die ze in het verleden al hebben gecontacteerd. Dat zou op zijn beurt aanleiding geven tot het ontstaan van een 'invisible college', een term die Miller en Mills (2009) gebruiken om een elite van experts aan te duiden die in de media het discours over hun vakgebied domineren en zo het publieke debat beïnvloeden.

Een specifieke expert die alomtegenwoordig is in de media is de econoom. Maesse (2015) onderscheidt een aantal kenmerken die maken dat de 'media-econoom' een bijzondere rol speelt in het publieke debat. De media-econoom wordt ten eerste beschouwd als een 'universele intellectueel'. In tegenstelling tot andere experts doen economen immers niet enkel uitspraken over hun eigen expertiseveld, de economie, maar ook over sociale en politieke kwesties. Ten tweede zijn media-economen niet altijd persoonlijk betrokken bij wetenschappelijk onderzoek op het hoogste niveau. Ze onderhouden hun status van expert eerder via symbolen zoals academische titels of het lidmaatschap van een bepaalde instelling. Die symbolen verlenen een zekere autoriteit aan hun uitspraken. De ideeën die de economen presenteren in de media zijn dus niet noodzakelijk steeds gestoeld op wetenschappelijk onderzoek. Vaak zijn het zelfs gewoon geïnformeerde oordelen (Albaek, 2011). Het is het prestige van de instelling waartoe ze behoren dat ervoor zorgt dat die ideeën als academisch worden gekwalificeerd en autoriteit krijgen. Zo geeft Truger (2013) het voorbeeld van 250 Duitse economieprofessoren die in 2005 in de media pleitten voor een austeriteitsbeleid in Duitsland. De auteur merkt daarbij op dat die experts in hun oproep amper theoretische argumenten aandroegen, maar zich daarentegen expliciet op hun autoriteit beriepen om hun visie te verantwoorden. De inleiding bij die oproep, die bekendstaat als de 'Hamburg Appeal', is opgenomen in Bijlage 1 achteraan deze scriptie. Tot slot stelt Maesse (2015) dat een econoom die een uitspraak doet in de media onvermijdelijk ook een politiek standpunt inneemt en zo een impact heeft op het publieke debat. MacKenzie (2006) gaat nog verder en argumenteert dat economen de economie niet louter observeren, maar dat hun uitspraken ook kunnen werken als 'self-fulfilling prophecies' die haar transformeren.

Omwille van de bijzondere invloed die ze hebben op het publieke debat, is het aangewezen om in kaart te brengen wie die economische experts zijn en welke rol ze juist spelen. Dat is wat Tuk (2014) heeft gedaan in zijn scriptieonderzoek naar media-economen in Nederland. Hij stelde onder meer vast dat er boven de Moerdijk een dominante elite of ‘invisible college’ bestaat van vijf economen die samen verantwoordelijk zijn voor meer dan een kwart van de naamsvermeldingen in krantenartikelen over de economie. Daarnaast onderzocht hij ook hoe die media-economen zich uitspraken over het beleid van de Nederlandse regering, waaruit bleek dat meer dan 80% van hun uitspraken negatief van aard waren. Deze scriptie vormt een gedeeltelijke replicatie van het onderzoek van Tuk (2014) en wil in de eerste plaats nagaan of er ook in de Vlaamse media sprake is van een dominante elite van media-economen. Concreet vertaalt dat zich in de volgende, eerste onderzoeksvraag:

Welke Belgische economen kwamen het vaakst aan bod in de Vlaamse kwaliteitskranten in de periode 2010-2015?

Voortbouwend op die eerste onderzoeksvraag wil deze scriptie in de tweede plaats ook het discours van de media-economen bestuderen, maar legt het een andere klemtoon dan Tuk (2014). Dit onderzoek zal namelijk dieper ingaan op de manier waarop de meest prominente media-economen zich uitspreken over het austeriteitsbeleid in de EU. De volgende sectie zal daarom dat beleid toelichten en een beeld schetsen van het academische debat dat erover woedt.

Het austeriteitsbeleid in de EU

De term ‘austeriteitsbeleid’ of ‘besparingsbeleid’ verwijst naar de maatregelen die een overheid neemt tijdens een economische crisis om haar uitgaven te verminderen en zo het begrotingstekort of de overheidsschuld te doen afnemen (Antonakakis & Collins, 2014). Het uiteindelijke doel van die maatregelen is de competitiviteit en de gezondheid van de economie te verbeteren (Blyth, 2013). Ortiz en Cummins (2013) geven een overzicht van de voornaamste besparingsmaatregelen die door overheden worden toegepast: subsidies terugschroeven of afschaffen, lonen van het overheidspersoneel doen dalen of plafonneren, pensioenen en de gezondheidszorg hervormen, het sociale vangnet rationaliseren en de arbeid flexibiliseren. Zo’n besparingsbeleid wordt sinds 2010 in de EU gevoerd als antwoord op de economische crisis en het strengst toegepast in de Zuid-Europese landen (Arestis & Pelagidis, 2010; De Grauwe & Ji, 2013; Ortiz & Cummins, 2013). Het beleid is omstreden en kwam er onder druk van de ‘Trojka’ van het Internationaal Monetair Fonds (IMF), de Europese Centrale Bank (ECB) en de Europese Commissie (Antonakakis & Collins, 2014; Clarke & Newman, 2012). Bepaalde auteurs benadrukken ook de rol van politici in het Verenigd Koninkrijk (McKee, Karanikolos, Belcher, & Stuckler, 2012) en Duitsland (Truger, 2013) in de keuze voor een besparingsbeleid als oplossing voor de crisis.

Rond die keuze woedt een gepolariseerd academisch debat (Frankel, 2013). Het ene kamp bestaat uit voorstanders van het austeriteitsbeleid of de ‘Austerians’. De theoretische fundering voor hun hypothese dat besparingen kunnen leiden tot

economische groei werd gelegd door een aantal invloedrijke Italiaanse academici (Blyth, 2013). Het andere kamp, de Keynesianen, kant zich tegen besparingen. Zij pleiten daarentegen voor een stimulusbeleid om de consumptie te ondersteunen en zo de economie te doen heropleven (McKee et al., 2012). Bekende economen uit dat kamp zijn Krugman, Stiglitz en Skidelsky (Dellepiane-Avellaneda, 2015). In wat volgt worden de verschillende argumenten van de voor- en tegenstanders van besparingen als remedie voor de economische crisis in kaart gebracht. Een beknopt overzicht van die argumenten staat opgelijst in Tabel 1.

Tabel 1. Argumenten in het academische debat over austeriteit

Pro	Contra
<p>‘Expansionary fiscal contractions’-hypothese (EFC):</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ stelling dat besparingen vertrouwen opwekken bij consumenten en investeerders en zo zorgen voor economische groei ▪ empirisch ondersteund door verschillende papers 	<p>Kritiek op de EFC-hypothese:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ methodologische kritiek op de papers achter de hypothese ▪ kanttekeningen bij de succesverhalen uit die EFC-papers waarin besparingen gepaard gingen met economische groei ▪ effect van vertrouwen speculatief en bovendien empirisch weerlegd <p>Negatieve gevolgen van besparingen:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ consumptie zakt in en de economische groei neemt af ▪ zwaksten in de samenleving disproportioneel hard getroffen ▪ voedingsbodem voor populisme en politieke onlusten
<p>‘There is no alternative’ (TINA)</p>	<p>Besparingen als ideologische keuze, er zijn wel alternatieven:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ keynesiaans stimulusbeleid ▪ fiscale herverdeling ▪ doelgerichte investeringen

Een belangrijk argument van de voorstanders van besparingen is de hypothese van ‘expansionary fiscal contractions’ (EFC). Die hypothese vormt de theoretische basis van het huidige austeriteitsbeleid in de EU. Ze stelt dat een vermindering van de overheidsuitgaven tijdens een crisisperiode de economische groei eerder stimuleert dan hindert, zelfs op de korte termijn (Blyth, 2013; Dellepiane-Avellaneda, 2015). De redenering is dat lagere overheidsuitgaven de belastingen doen dalen waardoor het huishoudinkomen toeneemt, wat burgers het vertrouwen geeft om meer te consumeren en te investeren (Guajardo, Leigh, & Pescatori, 2011; Perotti, 2011). Extra overheidsuitgaven in het kader van een stimuleringsbeleid zouden daarentegen afgestraft worden door de financiële markten (Kitson, Martin, & Tyler, 2011). Er zijn verschillende papers verschenen die de EFC-hypothese empirisch staven (voor een overzicht, zie: Dellepiane-Avellaneda, 2015). Die papers werden voornamelijk gepubliceerd door de Italiaanse econoom Alesina en andere alumni van de Bocconi

universiteit in Milaan (Blyth, 2013). De invloed van hun werk op beleidsmakers in het Westen is erg groot (Islam & Chowdhury, 2012). Zo beschrijft Dellepiane-Avellaneda (2015) hoe de EFC-hypothese aan het einde van de jaren '90 werd opgepikt door het IMF, de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) en de Europese Commissie. Bovendien ging Alesina zijn bevindingen in 2010 ook zelf verdedigen op een bijeenkomst in Madrid van alle ministers van Economische Zaken en Financiën van de Europese lidstaten (Dellepiane-Avellaneda, 2015). Dat alles heeft ervoor gezorgd dat in beleidskringen in de EU de consensus is ontstaan dat economische groei bekomen kan worden via een besparingsbeleid (Clarke & Newman, 2012; Krugman, 2010).

Die consensus bestaat niet in de academische wereld, waar er veel kritiek wordt geuit op de onderzoeken van Alesina en zijn collega's (Blyth, 2013). Ten eerste is er de methodologische kritiek op de studies die de EFC-hypothese ondersteunen (Frankel, 2013). Zo stellen Islam en Chowdhury (2012) dat daarin bepaalde variabelen die de groei en de tewerkstelling ook kunnen beïnvloeden niet werden opgenomen, zoals de globale conjunctuur en het monetaire beleid. Daardoor wordt volgens hen het effect van besparingen op de economische groei overschat en de negatieve impact onderschat. Ook Guajardo et al. (2011) bekritisieren de methoden van de Alesina-papers. Ze argumenteren dat die leiden tot de verkeerde conclusie dat besparingen kunnen zorgen voor groei. In hun eigen onderzoek naar de gevolgen van austeriteit in 17 landen besluiten ze daarentegen dat bezuinigingsmaatregelen de consumptie op korte termijn steeds doen inzakken en de economie verzwakken. Een conclusie die Perotti (2011) onderschrijft, nochtans zelf coauteur van studies over de EFC-hypothese. Daarnaast plaatsen een aantal auteurs kanttekeningen bij de succesverhalen uit de EFC-papers: landen waarin besparingen gepaard gingen met economische groei. Zo benadrukken ze bijvoorbeeld de specifieke omstandigheden waaronder die groei tot stand kwam en die niet heersen in de context van de Eurozone (Dellepiane-Avellaneda, 2015; Perotti, 2011). Of het feit dat die landen hun besparingsbeleid niet voerden tijdens de crisisperiode zelf (Jayadev & Konczal, 2010). Tot slot wordt de redenering achter 'expansionary fiscal contractions' in vraag gesteld en door sommigen zelfs weggezet als "magical thinking" (Clarke & Newman, 2012, p. 301). Krugman (2010) spreekt in dat verband van een "confidence fairy" die ervoor zou zorgen dat de groei toeneemt dankzij het vertrouwen dat besparingen opwekken. Dat vermeende effect van vertrouwen wordt bovendien door Batini, Callegari en Melina (2012) empirisch weerlegd, wat het theoretische argument voor besparingen verder verzwakt. Dat de EFC-hypothese ondanks alle weerleggingen toch steeds blijft terugkeren, inspireert Blyth (2013, p. 17) om haar af te schilderen als een "zombie economic idea".

Toch argumenteren voorstanders van austeriteit dat er geen alternatief is voor de besparingen: 'there is no alternative' (TINA). Ze baseren zich daarvoor op de EFC-papers die hierboven besproken werden (Blyth, 2013). Hoewel de conclusies van die onderzoeken vaak genuanceerd waren, ging elke nuance verloren bij de vertaling ervan naar beleidsdocumenten (Dellepiane-Avellaneda, 2015). Verscheidene auteurs verwijzen naar de rol van ideologie als verklaring daarvoor. Ze zien het besparingsbeleid als een uiting van de ideologische agenda van beleidsmakers die de rol van de staat in de

economie willen terugdringen (Kitson et al., 2011; McKee et al., 2012) en waarbij ze de Alesina-papers selectief interpreteren ter legitimering van dat beleid (Islam & Chowdhury, 2012). Ook Blyth (2013) en Dellepiane-Avellaneda (2015) stellen dat de neoliberale consensus die heerst in beleidskringen, van het besparingsbeleid de enige en vanzelfsprekende optie heeft gemaakt. Daarbij speelde bovendien de framing van de crisis als een schulden crisis een belangrijke rol (Blyth, 2013). De tegenstanders van austeriteit argumenteren daarentegen dat er eerst een keynesiaans stimulusbeleid moet komen om uit de crisis geraken en dat de overheidsschuld pas later moet worden teruggedrongen (Kitson et al., 2011). Dat beleid zou de consumptie ondersteunen en op die manier de economie stimuleren (McKee et al., 2012). Als concreet alternatief voor austeriteit pleit Stiglitz (2012, 2014) er bijvoorbeeld voor om de belastingen te verhogen voor vermogenden en tegelijk meer uitgaven te voorzien voor armen, wat de economie moet doen heropleven. Andere auteurs vermelden investeringen in hoger onderwijs, schone energie en nieuwe infrastructuur als alternatief voor besparingen (Arestis & Pelagidis, 2010). De Grauwe en Ji (2013) kiezen voor een middenweg in de discussie. Enerzijds pleiten ze ook voor een stimulusbeleid in Noord-Europa, maar anderzijds merken ze op dat besparingen onvermijdelijk zijn in Zuid-Europa. Zij het gespreid over een langere periode om de negatieve gevolgen ervan draaglijker te maken.

Tegenstanders van het besparingsbeleid verwijzen vaak naar die negatieve gevolgen. Daarbij kan er een onderscheid gemaakt worden tussen de economische, sociale en politieke impact van besparingen. Wat de economische gevolgen betreft, argumenteert Truger (2013) dat de besparingen het prille economische herstel in Europa na de crisis teniet hebben gedaan. Ook Guajardo et al. (2011) stellen dat het besparingsbeleid zorgt voor een afname van de economische activiteit en een toename van de werkloosheid. Daarnaast blijkt dat de landen die de strengste bezuinigingsmaatregelen doorvoeren, de sterkste afname kennen van hun economische groei (De Grauwe & Ji, 2013). Bepaalde IMF-economen geven bovendien aan dat het gevoerde beleid tot minder economische groei op de korte termijn heeft geleid dan verwacht (Blanchard & Leigh, 2013). Naast het economische aspect is er ook aandacht voor de sociale gevolgen van austeriteit. Zo stellen verschillende auteurs dat de zwaksten in de samenleving disproportioneel getroffen worden door besparingen omdat zij het sterkst afhankelijk zijn van publieke dienstverlening (Clarke & Newman, 2012; Kitson et al., 2011; Ortiz & Cummins, 2013). Dat uit zich bijvoorbeeld in het feit dat sommige burgers moeilijker toegang krijgen tot gezondheidszorg dan andere (Antonakakis & Collins, 2014; McKee et al., 2012). Op politiek vlak vormt die toegenomen ongelijkheid volgens Blyth (2013) een voedingsbodem voor populisme. Andere auteurs wijzen op de politieke onlusten die ook in de EU ontstaan als reactie op de besparingen (Arestis & Pelagidis, 2010; Ortiz & Cummins, 2013). In dat verband is het onderzoek van Ponticelli en Voth (2011) relevant. Die auteurs besluiten namelijk op basis van data over een periode van 90 jaar dat bezuinigingen in Europa steeds gepaard gingen met sociale en politieke instabiliteit.

Uit het bovenstaande blijkt dat het Europese besparingsbeleid omstreden is onder academici en op verschillende manieren genaturaliseerd of geproblematiseerd kan worden. Het tweede deel van deze scriptie wil daarom nagaan hoe media-economen dat beleid verdedigen, respectievelijk in vraag stellen in de Vlaamse kwaliteitskranten.

Daarbij focust dit onderzoek zich op de metaforen die economische experts gebruiken in hun discours over austeriteit, omdat op basis van eerdere bevindingen verwacht kan worden dat de manier waarop ze de besparingen problematiseren of naturaliseren daarin duidelijk aan de oppervlakte komt. Zo toont Soares da Silva (2016) in zijn onderzoek naar metaforen in de Portugese pers over het bezuinigingsbeleid bijvoorbeeld aan dat ze gebruikt werden als een discursieve strategie om de besparingen op een bepaalde manier te framen. Hij stelt vast dat metaforen een instrument waren om te overtuigen, te manipuleren en een ideologie over te brengen. Ook Charteris-Black (2004) meent dat auteurs metaforen gebruiken als een middel om hun publiek te overtuigen van een bepaalde visie. Een metafoor dient volgens hem dan ook steeds een retorisch of ideologisch doel. Om bloot te leggen hoe media-economen in de Vlaamse geschreven pers de Europese bezuinigingen framen, wordt de volgende, tweede onderzoeksvraag naar voren geschoven:

Hoe naturaliseren of problematiseren de meest prominente media-economen het besparingsbeleid in de EU via metaforen in hun opiniestukken in de Vlaamse kwaliteitskranten in de periode 2010-2015?

Methoden

Deze sectie bestaat uit twee delen, waarin de methoden gebruikt om elke onderzoeksvraag te beantwoorden apart worden besproken. Voor de eerste onderzoeksvraag werd de citatieanalyse van Tuk (2014) deels gerepliceerd om in kaart te brengen welke Belgische media-economen het vaakst bij naam genoemd werden in artikels in de kranten *De Morgen*, *De Standaard* en *De Tijd* in de periode tussen 1/01/2010 en 1/01/2015. Om de tweede onderzoeksvraag te beantwoorden voerde ik aan de hand van de Critical Metaphor Analysis-methode van Charteris-Black (2004) een inhoudsanalyse uit van metaforen in opiniestukken over het Europese besparingsbeleid geschreven door de vaakst bij naam vermelde media-economen uit de eerste onderzoeksvraag. Op die manier moest duidelijk worden hoe zij het austeriteitsbeleid in de EU naturaliseren of problematiseren via de metaforen die ze gebruiken in hun opinieartikels.

1. Eerste onderzoeksvraag: Citatieanalyse

1.1 Onderzoekspopulatie

De onderzoekspopulatie voor de eerste onderzoeksvraag zijn alle Belgische economen die tussen 1 januari 2010 en 1 januari 2015 bij naam vermeld werden in *De Morgen*, *De Standaard* en *De Tijd*. In navolging van Pühringer en Hirte (2015) beschouwde dit onderzoek een persoon als een econoom wanneer die in een krantenartikel zo werd geïdentificeerd, los van diens daadwerkelijke academische of institutionele positie. Bovendien werd er gefocust op economen met de Belgische nationaliteit om de scope van het onderzoek meer in te perken. Waar Tuk (2014) naging hoe vaak economen bij naam genoemd werden in elf Nederlandse dagbladen, spitste dit onderzoek zich toe op het aantal naamsvermeldingen in drie Vlaamse kwaliteitskranten: *De Morgen*, *De Standaard* en *De Tijd*. De periode van 1/01/2010 tot 1/01/2015 werd gekozen in het kader van de tweede onderzoeksvraag en wordt verder in deze sectie toegelicht.

1.2 Dataverzameling

Net zoals bij Tuk (2014) en Miller en Mills (2009) verliep de dataverzameling voor dit deel van het onderzoek in twee fasen: het samenstellen van een 'bulk'-lijst van experts en het verzamelen van kwantitatieve data over het aantal artikels in de drie kranten waarin die experts bij naam genoemd werden. Beide stappen vonden plaats in de online database Gopress Academic omdat daarin de onderzochte kranten zijn opgenomen.

1.2.1 Samenstellen van de bulk-lijst van experts

Om in de eerste plaats tot die bulk-lijst te komen, week dit onderzoek omwille van het krappere tijdsschema af van de methode van Tuk (2014). Dit onderzoek stelde die lijst op door een toevalssteekproef te nemen uit de krantenartikelen van de drie kranten die in de vermelde periode zijn verschenen waarin het woord 'econoom' of 'econome' voorkwam. Het begrip 'krantenartikel' werd in de ruimst mogelijke zin opgevat. De database beschouwt een opiniestuk of een ludieke katern bijvoorbeeld ook als een krantenartikel. Dit onderzoek nam dus elk extract uit de krant waarin het woord 'econoom' of 'econome' voorkwam op in de populatie van krantenartikelen. Voor *De Morgen* waren dat er 1117,

voor *De Standaard* 1198 en voor *De Tijd* 2634. Op basis van die aantallen berekende ik de steekproeven met de steekproefcalculator¹ die Baarda et al. (2012) aanraden. Dat leverde bij een foutenmarge van 5% en een betrouwbaarheidsniveau van 95% steekproeven op van respectievelijk 286, 291 en 335 krantenartikelen. Uit de totale populatie van krantenartikelen per krant, die chronologisch aflopend gerangschikt stonden in de database en waarin het woord 'econoom' of 'econome' voorkwam, werden vervolgens op toevallige wijze artikels geselecteerd tot de vereiste steekproefgrootte bereikt was. Dat deed ik door telkens het artikel te kiezen dat als nummer in de rangschikking een veelvoud had van het cijfer dat bekomen werd door de populatie- te delen door de steekproefgrootte. Op die manier bestond de garantie dat de steekproef de volledige periode zou beslaan. Voor de krant *De Morgen* bijvoorbeeld, leverde de deling van het aantal krantenartikelen in de populatie (1117) door de steekproefgrootte (286) het getal 3,91 op. Naar boven afgerond werden dus telkens de artikels die als nummer een veelvoud hadden van het getal 4 opgenomen in de steekproef. Omdat er door die afronding slechts 279 artikels in de steekproef zaten wanneer de hele populatie van krantenartikelen was doorlopen, herhaalde ik de procedure vanaf het eerste artikel met de veelvoud van het getal 3 totdat de nagestreefde steekproefgrootte van 286 bereikt was. Voor de kranten *De Standaard* en *De Tijd* paste ik dezelfde werkwijze toe, respectievelijk met de veelvoud van 4 en 8.

Voor elk artikel uit de steekproef werd dan de naam genoteerd van de econoom die het vermeldde, op voorwaarde dat die persoon de Belgische nationaliteit had. Bij twijfel gaf een korte zoekopdracht op het internet uitsluitsel over de nationaliteit van de econoom. Het is belangrijk om op te merken dat ik bepaalde personen met de Belgische nationaliteit die in een artikel werden aangeduid als een econoom, toch uit de lijst weerde omdat ze gedurende de periode 2010-2015 vooral in de media kwamen in hun rol als politicus. Het betrof de volgende politici: Annemie Turtelboom, Johan Van Overtveldt, Lode Vereeck en Frank Vandenbroucke. Die personen, economen van opleiding, traden immers vooral naar voren als politicus en niet als economische expert. Hen toch opnemen in de bulk-lijst zou een vertekening geven van de resultaten omdat ze erg vaak bij naam vermeld worden in de krant, maar dan wel als politicus. Wanneer eenzelfde artikel daarnaast naar verschillende economen verwees, werden al hun namen genoteerd. Als een artikel daarentegen geen naamsvermelding bevatte van een (Belgische) econoom, werd overgegaan naar het volgende artikel uit de steekproef. Wanneer tot slot bleek dat een econoom al in de lijst was opgenomen, werd zijn naam opnieuw genoteerd maar op het einde slechts één keer vermeld in de uiteindelijke lijst.

1.2.2 Verzamelen van de kwantitatieve data

In de tweede plaats verzamelde ik de kwantitatieve data over de naamsvermeldingen door in Gopress Academic via de zoekfunctie na te gaan in hoeveel artikels de naam van elke econoom als 'exacte zin' voorkwam in de drie kranten samen tussen 1/01/2010 en 1/01/2015. Een 'naamsvermelding' werd dus geoperationaliseerd als een apart artikel waarin de volledige naam van de econoom een of meerdere keren voorkomt.

---

¹ <http://www.allesovermarktonderzoek.nl/steekproef-algemeen/steekproefcalculator>

1.3 Data-analyse

Om de eerste onderzoeksvraag te beantwoorden maakte deze scriptie in lijn met Tuk (2014) een rangschikking van de 20 economen wiens naam het meest vermeld werd in de drie kwaliteitskranten samen. Omdat bleek dat er binnen die rangschikking grote verschillen bestonden tussen de economen, werd de selectie van ‘meest prominente Belgische media-economen’ nog verder in aantal beperkt. Die meer beperkte lijst van personen vormde dan de input voor de tweede onderzoeksvraag.

2. Tweede onderzoeksvraag: Metafooranalyse

2.1 Metafooranalyse

Het onderzoekscorpus bestaat uit de metaforen over het besparingsbeleid in de EU, gebruikt in opiniestukken van de meest prominente media-economen uit de eerste onderzoeksvraag die verschenen in de kranten *De Morgen*, *De Standaard* en *De Tijd* tussen 1/01/2010 en 1/01/2015. Om die metaforen te analyseren paste ik de Critical Metaphor Analysis-methode (hierna: CMA) van Charteris-Black (2004) toe. De verschillende stappen van die methode vonden plaats met behulp van het softwarepakket NVivo en worden verder in deze sectie toegelicht. Daarnaast koos ik ervoor om in opiniestukken op zoek te gaan naar metaforen, omdat een opiniestuk impliciet als doel heeft zijn lezer te overtuigen van een bepaalde visie. In lijn met de onderzoeksbevindingen beschreven in de literatuurstudie is het dus te verwachten dat in dat tekstgenre metaforen prominenter voorkomen als retorisch instrument. De periode van 1/01/2010 tot 1/01/2015 werd tot slot geselecteerd omdat het besparingsbeleid toen geïntroduceerd werd in de EU en er geleidelijk intensifieerde (Ortiz & Cummins, 2013), waardoor dat thema wellicht veel aandacht kreeg van opiniemakers.

2.2 Dataverzameling

Ook voor de tweede onderzoeksvraag bestond de dataverzameling uit twee fasen. In de eerste fase stelde ik het corpus van opiniestukken samen. Vervolgens doorzocht ik dat corpus via *close reading* op metaforen over het besparingsbeleid in de EU. Hieronder volgt een toelichting van beide fasen.

2.2.1 Samenstellen van het corpus van opiniestukken

Het corpus van opiniestukken werd samengesteld via Gopress Academic door met de zoekfunctie in die database krantenartikelen te selecteren waarvan de vaakst geciteerde media-economen uit de eerste onderzoeksvraag de auteur waren en waarin een of meer van de volgende zoektermen voorkwamen: ‘besparingen’, ‘besparen’, ‘austeriteit’, ‘bezuinigen’, ‘bezuinigingen’, ‘saneren’, ‘saneringen’, ‘IMF’, ‘ECB’, ‘Europese Commissie’ of ‘schulden crisis’. Die zoektermen leverden een eerste selectie op van opiniestukken waarin het Europese austeriteitsbeleid aan bod kwam. De zoekopdracht werd nog verder verfijnd door enkel artikels op te vragen die verschenen in de periode tussen 1/01/2010 en 1/01/2015 in *De Morgen*, *De Standaard* en *De Tijd*. Uit die eerste verzameling van artikels stelde ik dan het corpus samen door de opiniestukken te selecteren waarvan na diagonale lezing bleek dat ze volledig of voor een deel over het besparingsbeleid in de EU gingen.

2.2.2 Samenstellen van het corpus van metaforen

De volgende fase van de dataverzameling bestond erin om in het corpus van opiniestukken de metaforen over het Europese austeriteitsbeleid te identificeren. Het identificeren van metaforen is de eerste stap in de CMA-methode van Charteris-Black (2004). In lijn met zijn methode gebeurde die stap via *close reading* van de opiniestukken, waarbij de relevante metaforen werden geïdentificeerd op basis van een vooraf bepaald criterium. Voor dit onderzoek was dat criterium Schmitt's (2003) definitie van een metafoor. Die definitie stelt dat een woord of een zin aan twee voorwaarden moet voldoen om een metafoor te zijn. Ten eerste moet de betekenis ervan verder reiken dan de letterlijke betekenis in de context. Die letterlijke betekenis moet ten tweede ook afkomstig zijn uit een concreet semantisch 'brondomein' dat dan wordt overgebracht op een ander, meestal abstract, 'doeldomein'. Het mechanisme dat schuilgaat achter een metafoor komt er dus op neer dat de connotaties en de oordelen die horen bij het brondomein van de uitdrukking worden geprojecteerd op het doeldomein (Charteris-Black, 2004), waardoor dat doeldomein begrepen en ervaren wordt in termen van het brondomein (Lakoff & Johnson, 2003).

Gebaseerd op de bovenstaande definitie identificeerde dit onderzoek een woord of een zin als een metafoor over het besparingsbeleid wanneer er een semantische spanning bestond tussen het brondomein van dat tekstfragment en het doeldomein van austeriteit waarin het werd gebruikt. Volgend tekstfragment uit een opiniestuk van econoom Peter Vanden Houte in *De Standaard* (2013, juni 15, p. 50) kan als voorbeeld dienen van die identificatieprocedure: "dit rapport toonde nogmaals het heilloze karakter aan van de bezuinigingspolitiek die al een paar jaar wordt gepredikt". Het woord 'gepredikt' beschouw ik hier als een metafoor omdat het afkomstig is uit het brondomein 'religie' en wordt gebruikt om het doeldomein 'austeriteit' op een bepaalde manier te framen. Er ontstaat dus een semantische spanning door dat woord, dat normaal gezien thuishoort in een religieuze context, toe te passen in de context van een economische beleidsmaatregel. Daardoor draagt 'gepredikt' meer betekenis in zich dan enkel zijn letterlijke betekenis.

Het corpus van metaforen ontstond dan door telkens elke geïdentificeerde metafoor en haar context met behulp van NVivo uit een opinieartikel te kopiëren en in een apart databestand op te nemen. De tekstfragmenten die gekopieerd werden omvatten met andere woorden steeds de metafoor zelf en alle context die nodig was om haar brondomein en retorische doel te bepalen. Voor sommige metaforen bestond die context uit de rest van de zin, voor andere uit een ruimer tekstfragment.

2.3 Data-analyse

De volgende stap van de CMA-methode was de interpretatie van de metaforen uit dat corpus. Die interpretatie hield in dat ik alle individuele metaforen die hetzelfde bron- en doeldomein hadden clusterde in een conceptuele metafoor. De redenering luidt immers dat achter elke individuele metaforische uitdrukking steeds een abstracte, conceptuele metafoor schuilgaat. Die conceptuele metafoor refereert aan een bepaald brondomein, uit zich in verschillende concrete metaforen en heeft de volgende vorm: 'doeldomein is brondomein' (Charteris-Black, 2004). Toegepast op de metafoor uit het opiniestuk van Peter Vanden Houte aangehaald in deel 2.2.2 levert dat bijvoorbeeld de conceptuele

metafoor ‘austeriteit is religie’ op, met het austeriteitsbeleid als doeldomein en religie als brondomein van het woord ‘gepredikt’. Zoals zal blijken in de resultatensectie, gaat de analyse voor dit concrete voorbeeld nog een stap verder en wordt ‘religie’ geabstraheerd om te komen tot de uiteindelijke conceptuele metafoor ‘austeriteit is irrationaliteit’. Het is verder nog belangrijk om op te merken dat alle metaforen in het corpus het besparingsbeleid in de EU als doeldomein hebben.

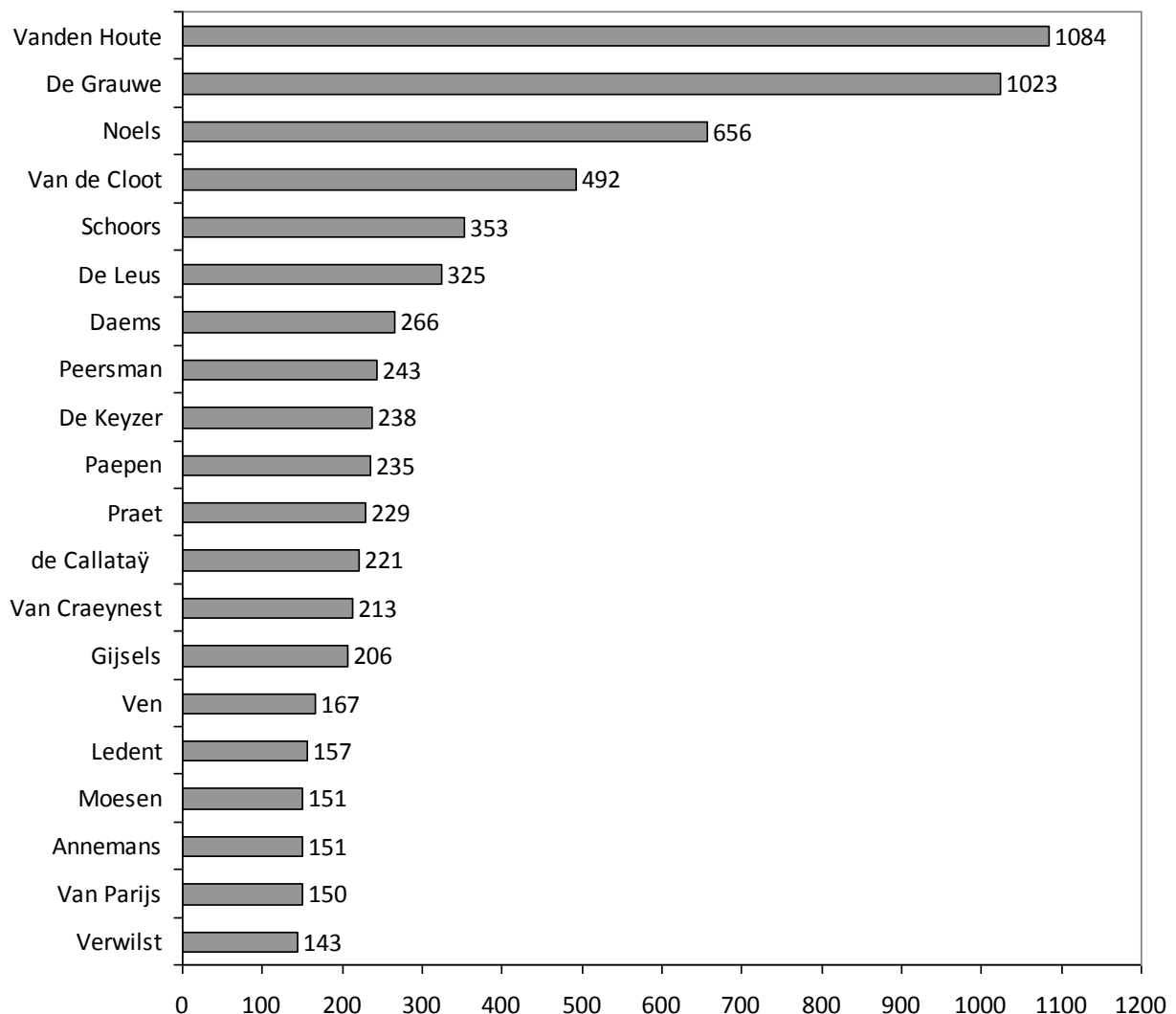
Het doel van de interpretatiefase was dus om de individuele metaforen te reduceren tot een kleiner aantal achterliggende conceptuele metaforen om zo een diepgaander perspectief te krijgen op de beeldspraak die de media-economen gebruiken om het Europese besparingsbeleid te naturaliseren of te problematiseren. Om die conceptuele metaforen aan de oppervlakte te brengen werden de metaforische uitdrukkingen uit het corpus achtereenvolgens open en axiaal gecodeerd in NVivo (“Calliope-module kwalitatief onderzoek: Tekstanalyse,” 2015).

Bij het open coderen labelde ik iedere metafoor met het brondomein waaraan ze refereerde en met de code ‘problematiseert’ of ‘naturaliseert’, afhankelijk of die metafoor en haar context het klassieke narratief over het austeriteitsbeleid in de EU respectievelijk in twijfel trokken of onderschreven. Op basis van de bevindingen in de literatuurstudie beschouwde dit onderzoek dat klassieke narratief als de stelling dat besparingen onvermijdelijk zijn en zorgen voor economische groei. Bij twijfel over het brondomein van een bepaald woord was de definitie ervan in de Dikke Van Dale doorslaggevend. De axiale codeerfase, het aanbrengen van een structuur in de labels, vond vervolgens plaats in twee stappen. Als eerste stap groepeerde ik de metaforen met de code ‘problematiseert’ en die met de code ‘naturaliseert’ in twee aparte categorieën. De tweede stap bestond erin om binnen iedere categorie, de metaforen die als code hetzelfde brondomein hadden te clusteren in een conceptuele metafoor onder de vorm: ‘austeriteit is brondomein’. Er was daarbij sprake van een conceptuele metafoor wanneer er minstens drie concrete metaforen konden worden geclusterd. Individuele metaforische uitdrukkingen die niet thuishoorden bij een bepaalde conceptuele metafoor wees ik toe aan een restcategorie. Ook sommige conceptuele metaforen werden op hun beurt gegroepeerd onder een bredere noemer om de data zoveel mogelijk te reduceren. Die werkwijze resulteerde in een boomstructuur die aantoont welke conceptuele metaforen de meest prominente media-economen gebruiken om het besparingsbeleid in de EU te framen. De laatste stap van de CMA-methode tot slot, de *metaphor explanation*, legt het retorische doel van de conceptuele metaforen bloot. Dat gebeurde in dit onderzoek aan de hand van de verkregen boomstructuur, waarbij de overkoepelende categorieën ‘problematiseert’ en ‘naturaliseert’ dat doel weerspiegelen voor de conceptuele metaforen binnen elke categorie.

Resultaten

1. Citatieanalyse

De toevalssteekproeven uit de populatie van krantenartikelen verschenen in *De Morgen*, *De Standaard* en *De Tijd* tussen 1/01/2010 en 1/01/2015 leverden respectievelijk 38, 40 en 49 namen op van Belgische economen. De lijsten met die namen per krant zijn achteraan deze scriptie terug te vinden (Bijlage 2). Door ze samen te voegen en elke naam één keer op te nemen werd een bulk-lijst bekomen met 80 verschillende media-economen (Bijlage 3). Die 80 economische experts rangschikte ik vervolgens op het aantal naamsvermeldingen in de drie kranten in de onderzochte periode (Bijlage 4). Uit die rangschikking blijkt dat bepaalde experts vaker aan bod komen in de Vlaamse kwaliteitskranten dan andere. Dat fenomeen uit zich al binnen de selectie van de twintig vaakst bij naam vermelde media-economen, zoals Grafiek 1 illustreert.

Grafiek 1. Top 20 Belgische media-economen naar aantal naamsvermeldingen in *De Morgen*, *De Standaard* en *De Tijd* tussen 1/01/2010 en 1/01/2015.

Grafiek 1 toont aan dat vier Belgische media-economen beduidend vaker aan bod komen in de drie kranten dan de zestien andere economische experts uit de top 20. Ook binnen dat selecte gezelschap zelf is er een groot verschil in het aantal naamsvermeldingen tussen de twee vaakst geciteerde economen en de derde en vierde in de rangschikking. De aanvoerder van de lijst is Peter Vanden Houte, hoofdeconoom bij de Belgische afdeling van de bank ING (“Het departement Economic Research van ING België,” 2014). Hij werd in de onderzochte periode bij naam vermeld in 1084 verschillende krantenartikelen in *De Morgen*, *De Standaard* en *De Tijd*. Paul De Grauwe, momenteel professor Politieke Economie aan de London School of Economics (“Professor Paul De Grauwe: Biography,” 2016), staat tweede in de rangschikking met 1023 naamsvermeldingen. Geert Noels komt op de derde plaats (656 naamsvermeldingen). Noels is macro-econoom en medeoprichter van vermogensbeheerder Econopolis (“About Geert Noels,” 2016). Ivan Van de Cloot, vooral bekend als hoofdeconoom van de denktank Itinera Institute (“Ivan Van de Cloot,” z.d.), vervolledigt de top vier met 492 naamsvermeldingen. Omwille van hun overwicht in naamsvermeldingen ten opzichte van de andere economen uit de top 20, beschouwt dit onderzoek hen als de meest prominente Belgische media-economen in de Vlaamse kwaliteitskranten. De inhoudsanalyse in het tweede deel van deze sectie spitst zich daarom toe op de metaforen over het Europese besparingsbeleid in hun opiniestukken.

Wanneer voor iedere media-econoom uit de top 20 werd nagegaan voor welke instelling of instellingen hij werkte in de periode tussen 2010 en 2015, valt het op dat academici er sterk ondervertegenwoordigd zijn. Tabel 2 toont het resultaat van die oefening. Om die tabel en de begeleidende tekst overzichtelijk te houden, worden de geraadpleegde biografische bronnen apart vermeld per econoom in Bijlage 5.

Tabel 2. Instelling(en) waarvoor de twintig vaakst bij naam vermelde media-economen werkten in de periode 1/01/2010 –1/01/2015

Media-econoom	Instelling(en) in de periode 1/01/2010 – 1/01/2015
Peter Vanden Houte	ING België
Paul De Grauwe	Katholieke Universiteit Leuven London School of Economics
Geert Noels	Econopolis
Ivan Van de Cloot	Itinera Institute Hogeschool-Universiteit Brussel Antwerp Management School
Koen Schoors	Universiteit Gent
Koen De Leus	KBC
Herman Daems	BNP Paribas Fortis Katholieke Universiteit Leuven
Gert Peersman	Universiteit Gent

Peter De Keyzer	Petercam BNP Paribas Fortis
Pascal Paepen	Daiwa Thomas More Hogeschool Kempen Hoger Instituut der Kempen Hogeschool-Universiteit Brussel
Peter Praet	Nationale Bank van België Commissie voor het Bank-, Financie- en Assurantiewezen Europese Centrale Bank
Etienne de Callataÿ	Bank Degroof
Bart Van Craeynest	KBC Petercam
Philippe Gijssels	BNP Paribas Fortis
Caroline Ven	Etion Vlaams Energiebedrijf Bpost
Philippe Ledent	Bank Degroof ING België
Lieven Annemans	Universiteit Gent Vrije Universiteit Brussel
Wim Moesen	Katholieke Universiteit Leuven
Philippe Van Parijs	Université Catholique de Louvain Katholieke Universiteit Leuven University of Oxford
Herman Verwilt	Universiteit Gent Optima Bank

Uit Tabel 2 blijkt dat er van de twintig vaakst bij naam genoemde Belgische media-economen slechts 6 personen zijn die als hoofdberoep een academische functie bekleedden tijdens de onderzochte periode: Paul De Grauwe, Koen Schoors, Gert Peersman, Lieven Annemans, Wim Moesen en Philippe Van Parijs. De economen Herman Daems en Herman Verwilt waren naast hun academisch werk actief in de financiële sector. Het grootste deel van de economen die regelmatig als expert geraadpleegd werden in *De Morgen*, *De Standaard* en *De Tijd* werkte bovendien in die sector: bij een bank (Peter Vanden Houte, Koen De Leus, Peter De Keyzer, Peter Praet, Philippe Gijssels en Philippe Ledent) of bij een vermogensbeheerder (Geert Noels, Etienne de Callataÿ en Bart Van Craeynest). Ook Pascal Paepen was bankier, maar maakte in 2012 de overstap naar het onderwijs. Ivan Van de Cloot wisselde de onderwijswereld dan weer af met een job als hoofdeconoom bij het Itinera Institute. De enige vrouw in de top 20, Caroline Ven, leidde het werkgeversplatform Etion en zetelde in de raad van bestuur van meerdere bedrijven. Wanneer tot slot wordt gekeken naar de meest prominente media-economen in de top 20, valt het op dat enkel Paul De Grauwe beschouwd kan worden als een academische stem en dat de vaakst en derde vaakst

geciteerde economische expert in de Vlaamse kwaliteitskranten respectievelijk een bankier en een vermogensbeheerder zijn.

2. Metafooranalyse

Het eerste deel van de dataverzameling voor de tweede onderzoeksvraag leverde 48 opiniestukken op die minstens voor een deel gingen over het besparingsbeleid in de EU en tussen 1 januari 2010 en 1 januari 2015 werden geschreven door de vier meest prominente Belgische media-economen. 23 van die opiniestukken zijn van de hand van Paul De Grauwe, 12 van Ivan Van de Cloot, 10 van Peter Vanden Houte en 3 van Geert Noels. Een overzicht van alle opinieartikels, chronologisch gerangschikt per auteur, is achteraan deze scriptie opgenomen in Bijlage 6. In het tweede deel van de dataverzameling stelde ik uit die opiniestukken een corpus samen van 116 verschillende metaforen over austeriteit. 80 van de geïdentificeerde metaforen problematiseren het Europese besparingsbeleid, 36 ervan dienen om het te naturaliseren. Dat onevenwicht is te wijten aan het feit dat 23 van de 48 onderzochte opinieartikels van Paul De Grauwe zijn. Hij is een tegenstander van austeriteit en gebruikt bovendien veel beeldspraak in zijn teksten. Opvallend is ook dat er in de opiniestukken van Geert Noels geen enkele noemenswaardige metaforische uitdrukking voorkwam. Die ongelijke verdeling vormt echter geen probleem, aangezien deze tweede onderzoeksvraag geen kwantitatieve uitspraken wil doen over de metaforen. De doelstelling van de metafooranalyse is daarentegen in kaart te brengen welke metaforen de media-economen gebruiken om het austeriteitsbeleid in de EU op een bepaalde manier te framen. In wat volgt wordt dan ook geschetst welke conceptuele metaforen ze hanteren om dat beleid te verdedigen (2.1), dan wel in vraag te stellen (2.2).

2.1 Metaforen die het austeriteitsbeleid naturaliseren

Uit de metafooranalyse blijkt dat om het besparingsbeleid te verdedigen, sommige media-economen de besparingen framen als een medische behandeling of als uiting van de protestantse ethiek. Binnen die twee conceptuele metaforen zijn ook subcategorieën te onderscheiden. De rest van deze sectie bespreekt achtereenvolgens de conceptuele metaforen ‘austeriteit is een medische behandeling’ (2.1.1) en ‘austeriteit is protestantse ethiek’ (2.1.2). Daarbij worden er per conceptuele metafoor of subcategorie telkens 2 à 3 concrete metaforische uitdrukkingen gegeven ter illustratie. De overige individuele metaforen staan opgelijst in Bijlage 7. De restcategorie van metaforen die het Europese beleid naturaliseren, maar die niet passen bij een conceptuele metafoor, is terug te vinden in Bijlage 8.

2.1.1 Austeriteit is een medische behandeling

In het corpus van metaforen worden een aantal uitdrukkingen gegroepeerd die allemaal de medische context als brondomein hebben en die het besparingsbeleid naturaliseren. Daarbij onderscheid ik austeriteit als medische behandeling van een schuldverslaafde economie en van een zieke economie. Tabel 3 toont binnen elke subcategorie individuele

metaforen (gecursiveerd) die het Europese austeriteitsbeleid voorstellen als een medische behandeling.

Tabel 3. Individuele metaforen binnen de conceptuele metafoor 'Austeriteit is een medische behandeling'

Medische behandeling van een schuldverslaafde economie

Overheden staan dus voor een moeilijke oefening. Hoe moet men *de economie doen afkicken van de hoge schulden* en tegelijkertijd vermijden dat dit uitmondt in een permanent lagere welvaartstoename? (Vanden Houte, 2011, 10 september, p. 69)

Wie *schuldverslaafd* is, besteedt elk jaar een deel van zijn rijkdom aan het herfinancieren van schulden. (...) Bekijk de bedenkelijke staat van al die cruciale hefboomen voor toekomstige welvaart en welzijn, en je ziet per saldo het resultaat van *decennialange schuldverslaving*. (Van de Clout, 2012, januari 25, p. 21)

Medische behandeling van een zieke economie

Waar het vandaag vooral op aankomt is dat democratisch verkozen leiders de noodzakelijke maatregelen niet mogen schuwen. Hierbij moeten ze duidelijk aangeven dat als *de bittere pil doorgeslikt wordt*, er opnieuw economische voorspoed in het verschiet ligt. (Van de Clout, 2011, maart 25, p. 19)

Ten tweede, als landen die *austeriteitstherapie* volgen, zullen ze beloond worden. Die beloning komt er omdat doorgedreven austeriteit het vertrouwen in het land zal herstellen. (De Grauwe, 2013, maart 16, p. 13)

Tabel 3 wijst uit dat de economische experts de economie framen als een levend organisme dat ziek of verslaafd is. De behandeling die ze naar voren schuiven is austeriteit: die zou de economie helpen om te genezen of af te kicken. Dat de economie via metaforen wordt voorgesteld als een levend wezen toonde ook Charteris-Black (2004) aan. Pühringer en Hirte (2015) onderschrijven dat en merken op dat dat wezen ook 'ziek' wordt: ze stelden vast dat Duitse economen de financiële crisis beschreven als een ziekte die de economie had geïnfecteerd. De bevindingen in Tabel 3 bevestigen dat frame en voegen eraan toe dat besparingen kunnen worden gepresenteerd als geneesmiddel. Schrijven over overheidsschuld in termen van een drugsverslaving is daarnaast ook een krachtige metafoor. Alle negatieve connotaties die daarbij horen worden zo overgebracht op het economische domein. Bovendien draagt de metafoor bij tot de framing van de crisis als een schulden crisis (zie 2.1.2).

2.1.2 Austeriteit is protestantse ethiek

De tweede conceptuele metafoor die het Europese besparingsbeleid naturaliseert, framet dat beleid als een uiting van een protestantse ethiek. Tabel 4 toont de twee subcategorieën die uit concrete metaforische uitdrukkingen naar boven kwamen en die volgens Max Weber deel uitmaken van die ethiek: discipline en zuinigheid (Laermans, 2011).

Tabel 4. Individuele metaforen binnen de conceptuele metafoor ‘Austeriteit is protestantse ethiek’

Discipline
Die marktdiscipline is meer dan welkom om overheden aan te zetten <i>hun financiële huishouden op orde te zetten</i> (Van de Cloot, 2010, januari 15, p. 24)
Ten eerste zijn de grote begrotingstekorten in de landen van de eurozone het gevolg van <i>een gebrek aan begrotingsdiscipline</i> . Het is dus noodzakelijk zo snel mogelijk <i>orde op zaken te stellen</i> . <i>Budgettaire discipline</i> moet desnoods extern opgelegd worden. (Vanden Houde, 2012, januari 14, p. 65)

Zuinigheid
Voor sommige economen is de uitweg uit de schulden crisis simpel: niet zeuren en <i>de broekriem stevig aanhalen</i> . (Vanden Houde, 2011, 10 september, p. 69)
Een lidstaat van de eurozone heeft in het verleden <i>boven zijn stand geleefd</i> , en moet nu bezuinigen. (De Grauwe, 2012, juni 11, p. 17)

Uit Tabel 4 blijkt dat bepaalde metaforen die het besparingsbeleid naturaliseren, die besparingen voorstellen als juist moreel gedrag. Uitdrukkingen als ‘een gebrek aan begrotingsdiscipline’ en ‘de broekriem aanhalen’ impliceren dat overheden in het verleden te veel hebben uitgegeven of ‘boven hun stand hebben geleefd’. Het is belangrijk om op te merken dat de economische crisis in Europa zo geframed wordt als een schulden crisis. Sommige auteurs noemen die framing neoliberal, volgens hen is de crisis de facto een financiële crisis. De hoge overheidsschulden zijn in veel landen immers het gevolg van de bankenredding tijdens de eerste fase van de crisis. Ze beschouwen de besparingen dan als de uitvoering van een verborgen agenda om de overheidsinmenging in de economie terug te dringen (zie o.m.: Blyth, 2013; Clarke & Newman, 2012). Een discours over austeriteit in termen van discipline en zuinigheid vertrekt dus van de premisse van een ‘schulden crisis’ en kan in de kaart spelen van die neoliberale framing. De keuze voor besparingen krijgt zo bovendien ook een morele component, aangezien zuinigheid en discipline deel uitmaken van een deugdzaame protestantse levenshouding.

2.2 Metaforen die het austeriteitsbeleid problematiseren

De metafooranalyse levert vijf conceptuele metaforen op die het klassieke narratief over de bezuinigingen in vraag stellen. Die vijf metaforen conceptualiseren austeriteit als een draaikolk (2.2.1), een straf (2.2.2), irrationeel (2.2.3), een medische blunder (2.2.4) of vertraging (2.2.5). In de meeste conceptuele metaforen onderscheid ik ook hier een of meerdere subcategorieën. De onderstaande tabellen bevatten per conceptuele metafoor of subcategorie opnieuw maar een tweetal metaforen als voorbeeld. De andere metaforische uitdrukkingen zijn terug te vinden in Bijlage 7. Individuele metaforen die niet thuishoren in een van de vijf clusters staan in de restcategorie (Bijlage 8).

2.2.1 Austeriteit is een draaikolk

Binnen deze conceptuele metafoor groepeer ik uitdrukkingen die als brondomein een aspect van een draaikolk hebben in de aparte subcategorieën ‘diepte’ en ‘spiraalbeweging’.

Tabel 5. Individuele metaforen binnen de conceptuele metafoor ‘Austeriteit is een draaikolk’

Diepte

Vrees en paniek duwden een aantal landen van de eurozone steeds meer *de economische dieperik in*. Die dynamiek was zelfvoedend. Wantrouwen leidde beleggers ertoe de obligaties van die landen te verkopen waardoor de rente steeg en de overheden gedwongen werden steeds grotere bezuinigingsplannen toe te passen, met het gevolg dat de economie *verder naar beneden ging* en de overheidsfinanciën verslechterden. De beleggers zagen dat de toestand van het land slechter was geworden. Ze raakten nog meer in paniek. En zo ging dat verder. (De Grauwe, 2012, september 10, p. 16)

De restrictieve begrotingsmaatregelen duwen de economie *verder de dieperik in*, waardoor er opnieuw een negatieve weerslag op de overheidsfinanciën ontstaat. Dat is wat sommige politici 'zich kapot besparen' zijn gaan noemen. (Vanden Houte, 2013, oktober 19, p. 45)

Spiraalbeweging

Want als het noorden zijn exportoverschotten niet vermindert, moeten de zuiderse landen hun verwoede pogingen om exportoverschotten tot stand te brengen nog opdrijven. En moet er dus nog meer bezuinigd worden. Wat dan weer een reactie uitlokt in het noorden om ook meer te bezuinigen. *Een helse cirkel*, die de eurozone nu opnieuw in een recessie heeft geduwd. (De Grauwe, 2012, november 21, p. 26)

Een regering kan een sluitende begroting opstellen, maar als de economie vervolgens onverwacht in een recessie afglijdt, zal er van die mooie cijfers niet veel meer overblijven. Minder groei betekent onvermijdelijk minder belastinginkomsten en meer werkloosheidsuitkeringen. Dan meer besparen om toch de doelstelling te halen, kan *een neerwaartse spiraal* creëren. (Vanden Houte, 2013, oktober 19, p. 45)

Tabel 5 illustreert hoe het austeriteitsbeleid in de eerste plaats geproblematiseerd wordt via metaforen die het afbeelden als een draaikolk. Uitdrukkingen als ‘neerwaartse spiraal’ en ‘economische dieperik’ suggereren dat de besparingsmaatregelen de Europese economie in een draaikolk navigeren waaruit moeilijk valt te ontsnappen. De draaikolk is hier een metafoor voor de vicieuze cirkel die de besparingen in gang kunnen zetten in de economie. Door woorden uit het brondomein ‘draaikolk’ toe te passen op het doeldomein ‘austeriteit’ worden alle negatieve connotaties die de lezer ervaart bij dat brondomein geprojecteerd op het besparingsbeleid. Op die manier dient de conceptuele metafoor het retorische doel van de auteur: de lezer overtuigen van de kwalijke effecten van het beleid. De conceptuele metafoor kan bovendien gelinkt worden aan de bevindingen van Charteris-Black (2004). Hij stelde vast dat financiële journalisten economische problemen soms conceptualiseren als een natuurramp. Het beeld van een economie die wegzinkt in een draaikolk sluit daarbij aan.

2.2.2 Austeriteit is een straf

De tweede problematiserende conceptuele metafoor luidt: ‘austeriteit is een straf’. Binnen deze conceptuele metafoor maak ik een onderscheid tussen metaforische

uitdrukkingen die het bezuinigingsbeleid voorstellen als een marteling en uitdrukkingen die het voorstellen als een vonnis. Tabel 6 toont beide subcategorieën.

Tabel 6. Individuele metaforen binnen de conceptuele metafoor 'Austeriteit is een straf'

Marteling

Daarom legt men vandaag Italië op dezelfde *pijnbank* als Griekenland. Europa legt ook daar besparingen op, samen met indringende hervormingen zoals een verhoging van de pensioenleeftijd. (Van de Cloot, 2011, oktober 28, p. 26)

Ten eerste, als het slachtoffer aan de beterhand is, bestaat de kans dat de Europese Commissie '*de afranseling*' zal hernemen. (...) Het prille herstel zou voor de Commissie de gedroomde kans kunnen zijn om *de budgettaire schroeven aan te draaien*. Als dat gebeurt komen we in de kortste keren opnieuw terecht in een recessie. (De Grauwe, 2013, augustus 19, p. 27)

Vonnis

De kans dat we de Europese Commissie kunnen overtuigen is klein. Aangezien we geen cavalier seul kunnen spelen zijn we *veroordeeld* om ingrijpende budgettaire ingrepen te doen. (De Grauwe, 2012, november 5, p. 18)

De aanpak van de schulden crisis door de Europese Unie bestond erin de Grieken te *straffen* en de banken in het noorden te sparen. *Een punitief saneringsprogramma werd aan Griekenland opgelegd*, de effecten daarvan zijn nu overal zichtbaar in dit land. (De Grauwe, 2014, december 31, p. 40)

Tabel 6 toont aan dat sommige media-economen de besparingen via metaforen framen als een straf opgelegd door de Europese Commissie. Vooral de uitdrukkingen in de subcategorie 'marteling' tekenen de austeriteitsmaatregelen af als een bijzonder zware of gewelddadige straf. Ook hier speelt het mechanisme dat volgens Charteris-Black (2004) schuilgaat achter elke metafoor: door het austeriteitsbeleid af te schilderen als een straf wil de auteur bepaalde emoties oproepen bij zijn lezer. Die emoties beïnvloeden die laatste vervolgens bij zijn oordeel over het beleid.

2.2.3 Austeriteit is irrationaliteit

25 metaforen uit het corpus worden ondergebracht bij het brondomein 'irrationaliteit'. Dat bestaat op zijn beurt uit drie subcategorieën die elk irrationeel van aard zijn en semantisch gezien dichter aanleunen bij de individuele metaforische uitdrukkingen: 'onbewuste drang' (2.2.3.1), 'religie' (2.2.3.2) en 'mythe' (2.2.3.3).

2.2.3.1 Onbewuste drang

Onder meer via de metaforen in Tabel 7 schrijven de media-economen over bezuinigingen in termen van 'driften' of 'fixaties'. Beide fenomenen maken volgens de psychoanalyse deel uit van het onbewuste van een individu en zijn per definitie irrationeel (Freud & Oranje, 1990; geraadpleegd in Laermans, 2011). De uitdrukkingen stellen het crisisbeleid van de Europese Commissie met andere woorden voor als een primitieve drang die voortkomt uit haar onderbewustzijn en dus niet gebaseerd is op rationele overwegingen. Zo wordt de geloofwaardigheid van de Europese Commissie als competente instelling ondergraven.

Tabel 7. Individuele metaforen binnen de subcategorie ‘onbewuste drang’ van de conceptuele metafoor ‘austeriteit is irrationaliteit’

Onbewuste drang

Dat deze *gezamenlijke besparingsdrift* op korte termijn de problemen wel eens zou kunnen verergeren, wordt simpel weggewuifd. (Vanden Houte, 2012, januari 14, p. 65)

Ten gronde zijn we het allen eens dat *exclusief-budgettaire fixatie* niet de beste remedie is voor ons crisisgewricht. (Van de Cloot, 2012, januari 25, p. 21)

2.2.3.2 Religie

Verschillende metaforen met het brondomein ‘irrationaliteit’ wijs ik toe aan de meer specifieke subcategorie ‘religie’. Zoals Tabel 8 illustreert, heb ik ook die subcategorie nog verder opgesplitst op basis van de verschillende religieuze aspecten waaraan de concrete metaforen refereren.

Tabel 8. Individuele metaforen binnen de subcategorie ‘religie’ van de conceptuele metafoor ‘austeriteit is irrationaliteit’

Begrotingsnorm als fetisj

Het wordt tijd dat het Europese beleid afstapt van *het fetisjisme van het heilige getal 3*. Zo een getal heeft zijn plaats in religies, niet in rationele economische beslissingen. (De Grauwe, 2012, april 25, p. 20)

Ik kan niet anders dan naar het contrast met Europa te kijken, en vooral dan met de landen van de eurozone. Die landen hebben *zichzelf handen en voeten gebonden aan religieuze begrotingsnormen* en hebben, *in hun aanbidding voor deze normen*, massaal de overheidsinvesteringen teruggeschroefd. (De Grauwe, 2014, augustus 26, p. 29)

Austeriteit als dogma

Maar een structureel beleid zal ons niet uit de recessie halen zonder een beleid dat de vraag stimuleert. Deze Duitse mythe is helaas een *economisch dogma* geworden dat de Europese Commissie ons blijft voorhouden. (De Grauwe, 2013, juli 6, p. 61)

Maar ook hier overweegt de vrees. En *regeren de dogma's*. (De Grauwe, 2014, september 9, p. 35)

Fundamentalisme

Ik hoor de *saneringsfundamentalisten* al roepen dat de oplossing eenvoudig is. De politici moeten hun verantwoordelijkheid nemen: meer budgettaire sanering is nodig om de tekorten weg te werken. (De Grauwe, 2011, oktober 17, p. 24)

Als de overheid nu gedwongen door *het cijferfundamentalisme van de Europese Commissie*, ook meer wil sparen, zal niemand erin slagen meer te sparen omdat de productie verder naar beneden wordt geduwd. (De Grauwe, 2012, januari 9, p. 22)

Overige

Welnu, de Europese Commissie mag en moet bekritiseerd worden als ze ingrijpende maatregelen treft. Die kritiek betekent geenszins dat de persoon die dit doet *een Europese afvallige* is. *De Europese Commissie is God niet en dus niet onfeilbaar*. (De Grauwe, 2012, januari 16, p. 22)

Voor heel wat commentatoren was het besluit dan ook zo klaar als een klontje: dit rapport toonde nogmaals het heilloze karakter aan van de bezuinigingspolitiek die al een paar jaar wordt *gepredikt*. (Vanden Houte, 2013, juni 15, p. 50)

Tabel 8 wijst uit dat de economische experts ook religieuze metaforen gebruiken om de besparingsmaatregelen te problematiseren. Dat doen ze door de begrotingsnorm van 3% als een ‘fetisj’ af te tekenen, of door het beleid ‘dogmatisch’ te noemen. Een aantal metaforen gaat nog een stap verder en legt de link met religieus fundamentalisme. De metaforische uitdrukkingen onder ‘Overige’ zijn ook allemaal afkomstig uit de religieuze context, maar hoorden niet thuis in een van de drie bovenstaande aspecten. Het discours over austeriteit als religie wil opnieuw de irrationaliteit van de besparingen naar voren schuiven: ze zijn niet gefundeerd op economische principes, maar op een bepaalde doctrine.

2.2.3.3 Mythe

Tabel 9 bevat de drie metaforische uitdrukkingen die geclusterd worden in de laatste subcategorie van het brondomein ‘irrationaliteit’. Ook die metaforen framen het besparingsbeleid als irrationeel. Dat doen ze door de theoretische grondslag van dat beleid te representeren als een mythe.

Tabel 9. Individuele metaforen binnen de subcategorie ‘mythe’ van de conceptuele metafoor ‘austeriteit is irrationaliteit’

Mythe

Maar een structureel beleid zal ons niet uit de recessie halen zonder een beleid dat de vraag stimuleert. Deze *Duitse mythe* is helaas een economisch dogma geworden dat de Europese Commissie ons blijft voorhouden. (De Grauwe, 2013, juli 6, p. 61)

Vorige week mengde het IMF zich in het debat met een studie die probeerde uit te vissen of *dat magisch niveau van overheidsschuld* bestaat waarboven de economische groei onvermijdelijk klappen krijgt. Het besluit is dat daarvoor evenveel empirisch bewijs bestaat als voor pakweg *het monster van Loch Ness*. (Vanden Houte, 2014, februari 22, p. 9)

2.2.4 Austeriteit is een medische blunder

De voorlaatste conceptuele metafoor die de austeriteitsmaatregelen in de EU problematiseert, stelt ze voor als een medische blunder. Ook hier onderscheid ik verschillende subcategorieën die elk een aspect van die blunder belichten. Tabel 10 geeft een selectie weer van concrete uitdrukkingen waarin de conceptuele metafoor zich manifesteert.

Tabel 10. Individuele metaforen binnen de conceptuele metafoor ‘Austeriteit is een medische blunder’

Verkeerde diagnose

Het beleid heeft gefaald en riskeert de zuiderse landen politiek en sociaal te destabiliseren. Waarom heeft dat beleid gefaald? Ik zie twee redenen. Ten eerste *faalde de diagnose*. De *officiële diagnose* is dat de oorzaak van de crisis ligt in een gebrek aan begrotingsdiscipline. (De Grauwe, 2013, maart 16, p. 13)

De beleidsadviezen van de Europese Commissie hebben dramatisch negatieve effecten gehad omdat ze gebaseerd waren op een *verkeerde diagnose* van de crisis. (De Grauwe, 2013, juni 3, p. 16)

Verkeerde behandeling

Na drie jaar komen er barsten in dat betoog. De zuiderse landen die *de therapie hebben moeten slikken*, kennen de diepste recessie sinds de jaren 30. (De Grauwe, 2013, maart 16, p. 13)

Als de patiënt eraan onderdoor gaat, is een te hoge dosis medicijnen onverantwoord. (Van de Cloot, 2013, juni 26, p. 11)

Patiënt herstelt slecht

We moeten die bewindslieden dankbaar zijn want de *heilzame effecten* van standvastige bezuinigingen worden nu voelbaar en verklaren het *economische herstel* in de eurozone. Een meer surrealistische verklaring van het *schuchtere herstel* is nauwelijks te bedenken. (De Grauwe, 2013, augustus 19, p. 27)

Dus als er een *herstel* optreedt vandaag, is het omdat de Commissie haar ijzeren austeriteitsbeleid heeft moeten afzwakken. (De Grauwe, 2013, augustus 19, p. 27)

Het is opvallend dat ook deze conceptuele metafoor, net als ‘austeriteit is een medische behandeling’ (2.1.1), uitgaat van het concept van een economie die ziek is. Een tweede overeenkomst is dat de besparingsmaatregelen worden voorgesteld als een medische behandeling. Het verschil tussen de twee is dat de uitdrukkingen in Tabel 10 die behandeling kwalificeren als de verkeerde: ze is gestoeld op een foute diagnose, heeft negatieve effecten en zorgt ervoor dat de patiënt amper herstelt. Daarom kies ik hier voor het brondomein ‘medische blunder’. Deze conceptuele metafoor is dus de problematiserende tegenpool van ‘austeriteit is een medische behandeling’.

2.2.5 Austeriteit is vertraging

De laatste conceptuele metafoor zet de bezuinigingen weg als een ingreep die de economische ‘motor’ doet vertragen. Tabel 11 op de volgende pagina toont individuele uitdrukkingen die ik samenvoegde onder de noemer ‘austeriteit is vertraging’.

Tabel 11. Individuele metaforen binnen de conceptuele metafoor 'Austeriteit is vertraging'

De lichte heropleving van de conjunctuur die zich sinds verleden jaar heeft ingezet, komt niet echt van de grond *omdat iedereen op de rem duwt*. Het IMF besluit hieruit terecht dat er *minder hard moet geremd worden*. Helaas blijft de Commissie geloven in *de theorie die zegt dat hard op de rem gaan staan de beste manier is om vooruit te gaan*. (De Grauwe, 2014, maart 18, p. 30)

Het is ook de visie die wil dat budgettaire sanering met mate moet gebeuren, zo niet dreigt het economisch herstel te *sputteren*. (De Grauwe, 2014, juli 1, p. 30)

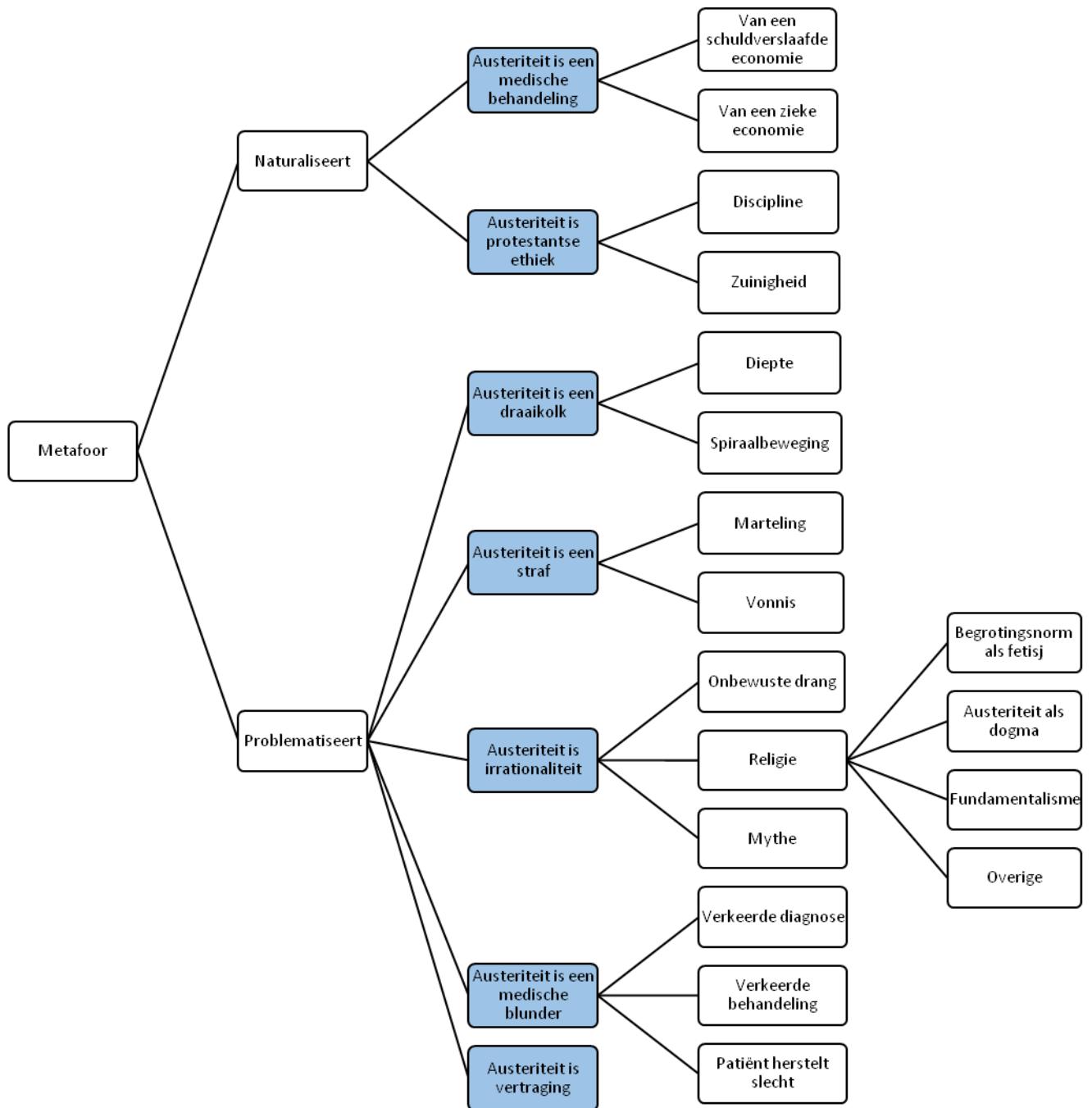
Conclusie en discussie

Conclusie

De citatieanalyse in het eerste luik van dit onderzoek wees uit dat een groep van vier economische experts tussen 1 januari 2010 en 1 januari 2015 relatief vaker aan bod kwam in *De Morgen*, *De Standaard* en *De Tijd* dan andere Belgische economen. Peter Vanden Houte, hoofdeconoom bij ING, voert de groep aan. Hij werd tijdens die periode bij naam genoemd in in totaal 1084 verschillende krantenartikels. Professor Politieke Economie Paul De Grauwe volgt hem op de voet met 1023 naamsvermeldingen. Geert Noels, econoom bij vermogensbeheerder Econopolis, en Ivan Van de Cloot, hoofdeconoom van denktank Itinera Institute, vervolledigen de top 4 met respectievelijk 656 en 492 naamsvermeldingen. Op basis van hun overwicht in citaties ten opzichte van de andere economen beschouwt deze scriptie die vier personen als de dominante elite van Belgische media-economen in de Vlaamse kwaliteitskranten. Die bevinding sluit aan bij wat Tuk (2014) eerder al vaststelde in zijn onderzoek naar media-economen in Nederland. Hij toonde aan dat er ook daar sprake is van een dominante elite. Een select gezelschap van vijf economische experts was er immers verantwoordelijk voor meer dan een kwart van alle naamsvermeldingen in Nederlandse kranten.

Daarnaast bleek uit de resultaten van de citatieanalyse dat academici sterk ondervertegenwoordigd zijn in de lijst van de twintig vaakst bij naam vermelde Belgische media-economen. Slechts zes personen uit die rangschikking hadden als hoofdberoep een academische positie tijdens de onderzochte periode. Het grootste deel van de economische experts in de top 20, twaalf personen, was daarentegen actief in de financiële sector tussen 2010 en 2015. Naast de vaststelling dat een duidelijk afgetekende dominante elite prominenter aan bod komt in de Vlaamse kwaliteitskranten, wijst dat erop dat het begrip ‘invisible college’ hier ook in ruimere zin van toepassing is. Wanneer breder wordt gekeken dan enkel de top 4 van media-economen, blijkt namelijk dat stemmen uit de financiële sector in de meerderheid zijn. Aangezien verwacht kan worden dat die stemmen vanuit een uniform perspectief duiding geven bij economische gebeurtenissen, komt dat de veelzijdigheid van het publieke debat wellicht niet ten goede.

De metafooranalyse in het tweede luik van deze scriptie spitste zich toe op metaforische uitdrukkingen over het Europese besparingsbeleid in 48 opiniestukken geschreven door de vier meest prominente Belgische media-economen in *De Morgen*, *De Standaard* en *De Tijd* tussen 2010 en 2015. Die analyse legde zeven conceptuele metaforen en hun subcategorieën bloot over het bezuinigingsbeleid in de EU. Twee daarvan naturaliseren dat beleid en vijf dienen om het te problematiseren. De twee conceptuele metaforen die gebruikt worden om de bezuinigingen te verdedigen, framen austeriteit als een medische behandeling of als een uiting van de protestantse ethiek. De metaforen die daarentegen dienen om het beleid in vraag te stellen, weerspiegelen een discours over austeriteit in termen van een draaikolk, een straf, irrationaliteit, een medische blunder of vertraging. Figuur 1 op de volgende pagina geeft de boomstructuur weer met alle conceptuele metaforen (in het blauw) en hun subcategorieën.

Figuur 1. Metafooranalyse: de conceptuele metaforen (blauw) en hun subcategorieën.

Drie van de conceptuele metaforen uit Figuur 1 kunnen gelinkt worden aan het academische debat over het Europese besparingsbeleid. De metaforische uitdrukkingen die austeriteit voorstellen als medische behandeling van een schuldverslaafde economie of als uiting van de protestantse principes ‘discipline’ en ‘zuinigheid’, spelen bijvoorbeeld in de kaart van wat tegenstanders van het besparingsbeleid een neoliberale agenda noemen. Beide metaforen, die dan ook als doel hebben om austeriteit te naturaliseren, dragen bij tot de omstreden framing van de economische crisis als een schulden crisis. In die framing is ‘de broekriem aanhalen’ het enige alternatief voor de ‘schuldverslaafde’ overheden die in het verleden ‘boven hun stand hebben geleefd’. De twee conceptuele

metaforen ondersteunen met andere woorden het neoliberale discours dat de crisis voorstelt als een schuldencrisis die enkel opgelost kan worden via bezuinigingen. Bezuinigingen die volgens bepaalde deelnemers aan het academische debat een instrument zijn om een verborgen agenda te verwezenlijken: de overheidsinmenging in de economie terugschroeven. Ook de conceptuele metafoor ‘austeriteit is irrationaliteit’ kan tot slot nog gelinkt worden aan het academische debat over de besparingen. In dat debat uiten verschillende auteurs kritiek op de EFC-hypothese, de theoretische grondslag van het austeriteitsbeleid. Die hypothese is zowel theoretisch als empirisch op zoveel vlakken weerlegd, dat eraan blijven vasthouden niet meer rationeel lijkt. Sommige auteurs spreken in dat verband van ‘magical thinking’ of een ‘zombie economic idea’. ‘Austeriteit is irrationaliteit’ sluit zich daarbij aan via uitdrukkingen die het besparingsbeleid gelijkstellen met een onbewuste drang, religie of een mythe. Op die manier wordt het irrationele karakter onderstreept van de keuze voor een austeriteitsbeleid.

Discussie

De citatieanalyse in dit onderzoek beperkte zich tot naamsvermeldingen in de kranten *De Morgen*, *De Standaard* en *De Tijd* om te bepalen wie de meest prominente media-economen zijn in Vlaanderen. Om daarover uitspraken te kunnen doen die breder gaan dan enkel die drie kranten, moet de scope van het onderzoek zich verruimen naar citaties en optredens in de rest van de Vlaamse media. Bovendien kunnen dan ook economen die niet de Belgische nationaliteit hebben worden opgenomen in het sample. Deze scriptie bestudeerde immers enkel de naamsvermeldingen van Belgische economen. Tijdens de samenstelling van de bulk-lijst bleek echter dat ook experts als Thomas Piketty (Fransman), Carsten Brzeski (Duitser) en Joseph Stiglitz (Amerikaan) regelmatig aan bod komen in de drie kwaliteitskranten. Ondanks haar gelimiteerde scope geeft deze scriptie toch een sterke indicatie van welke economische experts een dominante elite vormen in de Vlaamse media, aangezien die elite zich zo scherp aftekent in de onderzoeksresultaten van de citatieanalyse.

Een tweede opmerkelijke vaststelling van die analyse is dat economen uit de financiële sector sterker vertegenwoordigd zijn in de Vlaamse kwaliteitskranten dan academici. Toekomstig onderzoek kan nagaan of die bankeconomen zich inhoudelijk anders uitspreken over bepaalde thema's dan economen aan een universiteit. Een onderzoeksvraag zou dan kunnen zijn of media-economen die actief zijn bij een vermogensbeheerder dezelfde visie hebben op fiscale rechtvaardigheid als academische experts. En als blijkt dat dat niet zo is, komen beide visies dan evenredig naar voren in de pers? Ook een ruimer perspectief kan interessante inzichten opleveren: zijn economen van privé-instellingen even ‘objectief’ als diegenen die betaald worden met publiek geld? Concreet voor de Vlaamse context, zou het in dat verband waardevol zijn om de studies die het Itinera Institute publiceert onder de loep te nemen. Hoewel die denktank objectiviteit en onafhankelijkheid hoog in het vaandel draagt (“Over Itinera: Wat is Itinera,” z.d.), weigert hij bekend te maken wie de private financiers zijn die zijn werking mogelijk maken (De Afspraak, 2016; Reynebeau, 2011; Terzake, 2011). Dat gebrek aan transparantie doet de vraag rijzen of er een verband bestaat tussen de financiering en de

beleidsaanbevelingen van het Itinera Institute: een mogelijke piste voor onderzoek in de toekomst.

Verder onderzoek zou ook het bereik van de metafooranalyse in het tweede luik van deze scriptie kunnen vergroten. Die analyse was om praktische redenen beperkt tot metaforen over austeriteit in in totaal 48 opiniestukken van vier verschillende media-economen. Een meer uitgebreide dataverzameling zou de betrouwbaarheid van de gevonden conceptuele metaforen versterken, eventueel ook andere metaforen naar boven halen en zo een beter licht werpen op de latente framing die wordt gebruikt om het austeriteitsbeleid te naturaliseren of te problematiseren. Zo'n dataverzameling kan dan vertrekken vanuit een grotere selectie van media-economen, een corpus dat naast opiniestukken ook uit interviews en quotes bestaat en andere bronnen dan enkel kranten, zoals tijdschriften en audiovisuele media. Om het discours over besparingen tot slot dieper te bestuderen, kunnen onderzoekers een discoursanalyse uitvoeren die verder gaat dan enkel de studie van metaforen. Zo kan het de moeite waard zijn om te bestuderen of voor- en tegenstanders van bezuinigingen een andere type argumenten gebruiken.

Referenties

- About Geert Noels. (2016). Geraadpleegd via <http://econopolis.be/nl/author/geertn/>
- Albaek, E. (2011). The interaction between experts and journalists in news journalism. *Journalism*, 12(3), 335-348. doi: 10.1177/1464884910392851
- Antonakakis, N., & Collins, A. (2014). The Impact of Fiscal Austerity on Suicide: On the Empirics of a Modern Greek Tragedy. *Social Science & Medicine*, 112(x), 39-50. Geraadpleegd via http://epub.wu.ac.at/4116/1/SuicideGreece_SS&M_Final_ePub.pdf
- Arestis, P., & Pelagidis, T. (2010). Absurd Austerity Policies in Europe. *Challenge*, 53(6), 54-61. doi: 10.2753/0577-5132530603
- Baarda, B., Bakker, E., van der Hulst, M., Julsing, M., Fischer, T., van Vianen, R., & de Goede, M. (2012). *Basisboek Methoden en Technieken. Kwantitatief praktijkgericht onderzoek op wetenschappelijke basis*. Groningen/Houten: Noordhoff Uitgevers.
- Batini, N., Callegari, G., & Melina, G. (2012, juli). *Successful Austerity in the United States, Europe and Japan* (Working Paper 12/190). Geraadpleegd op 8 februari, 2017 via International Monetary Fund website: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2012/wp12190.pdf>
- Blanchard, O., & Leigh, D. (2013, januari). *Growth Forecast Errors and Fiscal Multipliers* (Working Paper 13/1). Geraadpleegd op 10 februari, 2017 via International Monetary Fund website: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2013/wp1301.pdf>
- Blyth, M. (2013). *Austerity: The History of a Dangerous Idea*. Geraadpleegd via <http://centredelangues.ens-lyon.fr/anglais/espace-etudiants/retire/the-transatlantic-circulation-of-ideas-and-policies/class-10-reinhart-and-rogooff-bolster-transatlantic-austerity/Mark%20Blyth%20-%20Austerity%20the%20History%20of%20a%20Dangerous%20Idea.pdf>
- Calliope-module kwalitatief onderzoek: Tekstanalyse. (2015). Geraadpleegd via <http://uahost.uantwerpen.be/osc/Academic/index.php/resultaten-kwalitatief-theorie/37-resultaten-kwalitatief/resultaten-kwalitatief-theorie/112-tekstanalyse>
- Charteris-Black, J. (2004). *Corpus Approaches to Critical Metaphor Analysis*. New York: Palgrave Macmillan.
- Clarke, J., & Newman, J. (2012). The alchemy of austerity. *Critical Social Policy*, 32(3), 299-319. doi: 10.1177/0261018312444405
- De Afspraak (Vlaamse Radio- en Televisieomroeporganisatie). (2016, december 13). Somers: "Het is de bedoeling dat we met iedereen kunnen praten" [Videofragment]. Geraadpleegd via <http://deredactie.be/cm/vrtnieuws/videozone/programmas/deafspraak/2.47841?video=1.2843842>
- De Grauwe, P., & Ji, Y. (2013, februari 21). Panic-driven austerity in the Eurozone and its implications [Blogpost]. Geraadpleegd op 30 januari, 2017 via <http://voxeu.org/article/panic-driven-austerity-eurozone-and-its-implications>
- Dellepiane-Avellaneda, S. (2015). The Political Power of Economic Ideas: The Case of 'Expansionary Fiscal Contractions'. *British Journal of Politics and International Relations*, 17(3), 391-418. doi: 10.1111/1467-856X.12038
- Frankel, J. (2013, mei 20). The Flawed Origins of Expansionary Austerity. *Project Syndicate*. Geraadpleegd op 10 december, 2016 via <https://www.project-syndicate.org/commentary/the-case-against-expansionary-austerity-by-jeffrey-frankel>

- Freud, S., & Oranje, W. (1990). *Colleges inleiding tot de psychoanalyse. Nieuwe reeks*. Meppel: Boom. Geraadpleegd in Laermans, R. (2011). *Sociologie*. Leuven: Uitgeverij Acco.
- Funke, M., Lücke, B., & Straubhaar, T. (2005). *Hamburger Appell*. Geraadpleegd op 25 februari, 2007 via <http://www.tristanabromeit.de/pdf/35.3%20BTW%202005%20Anhang%203%20HA.pdf>
- Guajardo, J., Leigh, D., & Pescatori, A. (2011, juli). *Expansionary Austerity: New International Evidence* (Working Paper 11/158). Geraadpleegd op 30 januari, 2017 via International Monetary Fund website: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2011/wp11158.pdf>
- Het departement Economic Research van ING België. (2014). Geraadpleegd via <https://about.ing.be/Over-ING/Publicaties/Publicaties/Het-departement-Economic-Research-van-ING-Belgie.htm>
- Islam, I., & Chowdhury, A. (2012). Revisiting the evidence on expansionary fiscal contraction: Alesina's hour? [Blogpost]. Geraadpleegd op 14 februari, 2017 via <http://voxeu.org/debates/commentaries/revisiting-evidence-expansionary-fiscal-austerity-alesina-s-hour>
- Ivan Van de Cloot. (z.d.). Geraadpleegd via <http://www.itinerainstitute.org/nl/person/ivan-van-de-cloot/>
- Jayadev, A., & Konczal, M. (2010). *The Boom Not The Slump: The Right Time For Austerity* (Onderzoeksrapport nr. 26, University of Massachusetts Boston). Geraadpleegd op 8 februari, 2017 via Economics Faculty Publication Series website: http://scholarworks.umb.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1026&context=econ_faculty_pubs
- Kitson, M., Martin, R., & Tyler, P. (2011). The geographies of austerity. *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*, 4(3), 289-302. doi: 10.1093/cjres/rsr030
- Krugman, P. (2010, juli 1). Myths of Austerity. *The New York Times*. Geraadpleegd op 9 december, 2016 via <http://www.nytimes.com/2010/07/02/opinion/02krugman.html>
- Laermans, R. (2011). *Sociologie*. Leuven: Uitgeverij Acco.
- Lakoff, G., & Johnson, M. (2003). Metaphors we live by. Geraadpleegd via http://nyshalong.com/public/archive/20150131/20150131_ref.pdf
- MacKenzie, D. (2006). *An Engine, Not a Camera. How Financial Models Shape Markets*. Cambridge & Londen: The MIT Press.
- Maesse, J. (2015). Economic experts: a discursive political economy of economics. *Journal of Multicultural Discourses*, 10(3), 279-305. doi: 10.1080/17447143.2015.1050029
- McKee, M., Karanikolos, M., Belcher, P., & Stuckler, D. (2012). Austerity: a failed experiment on the people of Europe. *Clinical Medicine*, 12(4), 346-350. doi: 10.1.1.953.4986
- Miller, D., & Mills, T. (2009). The terror experts and the mainstream media: the expert nexus and its dominance in the news media. *Critical Studies on Terrorism*, 2(3), 414-437. doi: 10.1080/17539150903306113
- Ortiz, I., & Cummins, M. (2013, maart). *The Age of Austerity: A Review of Public Expenditures and Adjustment Measures in 181 Countries* (Working Paper). Geraadpleegd op 5 februari, 2017 via http://policydialogue.org/files/publications/Age_of_Austerity_Ortiz_and_Cummins.pdf

- Over Itinera: Wat is Itinera? (z.d.). Geraadpleegd via <http://www.itinerainstitute.org/nl/over-itinera/>
- Perotti, R. (2011, november). *The “Austerity Myth”: Gain without Pain?* (Working Paper 17571). Geraadpleegd op 30 januari, 2017 via National Bureau of Economic Research website: <http://www.nber.org/papers/w17571.pdf>
- Ponticelli, J., & Voth, H. J. (2011, augustus). *Austerity and Anarchy: Budget Cuts and Social Unrest in Europe, 1919-2009* (Discussion Paper Nr. 8513). Geraadpleegd op 3 maart, 2017 via Centre for Economic Policy Research website: http://cepr.org/active/publications/discussion_papers/dp.php?dpno=8513#
- Professor Paul De Grauwe: Biography. (2016, september 26). Geraadpleegd via <http://www.lse.ac.uk/europeanInstitute/staff/academicStaff/DeGrauwe/Home.aspx>
- Pühringer, S., & Hirte, K. (2015). The financial crisis as a heart attack. Discourse profiles of economists in the financial crisis. *Journal of Language and Politics*, 14(4), 599-625. doi: 10.1075/jlp.14.4.06puh
- Reynebeau, M. (2011, september 3). Goede raad is duur. *De Standaard*, p. 12.
- Schmitt, R. (2005). Systematic Metaphor Analysis as a Method of Qualitative Research. *The Qualitative Report*, 10(2), 358-394. Geraadpleegd via <http://www.nova.edu/ssss/QR/QR10-2/schmitt.pdf>
- Soares da Silva, A. (2016). The persuasive (and manipulative) power of metaphor in ‘austerity’ discourse. A corpus-based analysis of embodied and moral metaphors of austerity in the Portuguese press. In M. Romano, & M. Dolores Porto (Red.), *Exploring Discourse Strategies in Social and Cognitive Interaction: Multimodal and cross-linguistic perspectives* (pp. 79-108). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Stiglitz, J. (2012, mei 7). After Austerity. *Project Syndicate*. Geraadpleegd op 10 december, 2016 via <https://www.project-syndicate.org/commentary/after-austerity>
- Stiglitz, J. (2014, september 26). Europe’s Austerity Zombies. *Project Syndicate*. Geraadpleegd op 2 maart, 2017 via <https://www.projectsyndicate.org/commentary/joseph-e--stiglitz-wonders-why-eu-leaders-are-nursing-a-dead-theory>
- Terzake (Vlaamse Radio- en Televisieomroeporganisatie). (2011, november 23). Wiens brood men eet diens woord men spreekt? [Videofragment]. Geraadpleegd via <http://deredactie.be/cm/vrtnieuws/videozone/archief/programmas/terzake/2.18775/2.18776/1.1160651>
- Truger, A. (2013). *Austerity in the Euro area: The sad state of economic policy in Germany and the EU* (Working Paper 22/2013). Geraadpleegd op 10 februari, 2017 via Institute for International Political Economy Berlin website: http://www.ipe-berlin.org/fileadmin/downloads/working_paper/ipe_working_paper_22.pdf
- Tuk, Y. (2014). *De dominante elite van media-economen; Journalistiek en de hoogleraar als bron van expertise*. (Ongepubliceerde masterthesis). Universiteit Leiden, Leiden, Nederland.
- Vanden Houte, P. (2013, juni 15). Mea culpa. *De Standaard*, p. 50.

Bijlagen

Bijlage 1: De 'Hamburg Appeal'

The economic policy debate in Germany is increasingly being coined by conceptions that show an alarming lack of economic expertise. This is all the more reason for concern as Germany is in the midst of a deep structural crisis that calls for drastic and painful reforms. Precisely in pre-election times the willingness to bring this fact home to citizens with the necessary clarity will be small. Instead of that, important politicians yield to the temptation of propagating concepts that are not scientifically founded and aim at combining the agreeable with the useful: By adequate measures, it is suggested, an increase in domestic demand could be achieved, thereby leading to an overcoming of the structural growth crisis. This idea is wrong and dangerous. As academic teachers of economics we vividly caution against producing illusions thereby undermining the acceptance of necessary reforms. We appeal to the elected representatives' sense of responsibility to resist the temptation of easy solutions and to instead give nonsugarcoated answers to the pressing economic questions (Funke, Lücke, & Straubhaar, 2005, p. 1; vertaald naar het Engels door Truger, 2013, p. 4).

Bijlage 2: Lijsten met media-economen per krant (2010-2015)

1. De Morgen

Media-econoom

Antoon Vandevelde

Aviel Verbruggen

Bart Cockx

Bart Van Craeynest

Frank Lierman

Frank Smets

Frank Vandermarliere

Geert Noels

Gert Peersman

Gunter Pauli

Hans Bevers

Herman Daems

Herman Matthijs

Ivan Van de Cloot

Johan Albrecht

Johan Van Gompel

Julien Manceaux

Koen Algoed

Koen De Leus

Koen Schoors

Laurent Hanseeuw

Luc Voets

Matteo Balliauw

Michel Quévit

Oscar Bernal

Pascal Paepen

Paul De Grauwe

Peter De Keyzer

Peter Praet

Peter Vanden Houte

Philippe Gijssels

Philippe Ledent

Philippe Van Parijs

Ruben Laleman

Rudi Vander Vennet

Steven Vanneste

Vincent Corluy

Wim Moesen

Totaal: 38 personen

---

2. De Standaard

Media-econoom

André Sapir

Andreas Tirez

Antoon Vandavelde

Aviel Verbruggen

Bart Van Craeynest

Bernard Lietaer

Bert van Landeghem

Brieuc Van Damme

Caroline Ven

Edwin De Boeck

Etienne de Callataÿ

Filip Abraham

Filip Camerman

Frank Lierman

Frank Smets

Freddy Van Den Spiegel

Geert Noels

Gert Peersman

Hans Bevers

Herman Verwilt

Ivan Van de Cloot

Jan Bronselaer

Jan Eeckhout

Johan Van Gompel

Julien Manceaux

Koen De Leus

Koen Schoors

Luc Sels

Luk Vanliedekerke

Maarten Goos

Pascal Paepen

Paul De Grauwe

Paul D'Hoore

Peter De Keyzer

Peter Praet

Peter Vanden Houte

Philippe Ledent

Philippe Van Parijs

Pierre Pestieau

Stefan Duchateau

Totaal : 40 personen

---

3. De Tijd

Media-econoom

André Decoster

Andreas Tirez

Antoon Vandavelde

Bart Van Craeynest

Bruno De Borger

Dieter Guffens

Edwin De Boeck

Etienne de Callataÿ

Frank Lierman

Frank Maet

Frank Vandermarliere

Frank Vastmans

Freddy Heylen

Freddy Van den Spiegel

Geert Noels

Gert Peersman

Ghislain Houben

Gilles Vandorpe

Herman Verwilt

Ivan Van de Cloot

Johan Albrecht

Johan Van Gompel

Julien Manceaux

Kathleen Steel

Koen Algoed

Koen De Leus

Koen Schoors

Lieven Annemans

Lieven Tack

Luc Soete

Maarten Goos

Mimi Lamote

Oscar Bernal

Pascal Paepen

Paul De Grauwe

Peter Praet

Peter Vanden Houte

Philippe Donnay

Philippe Ledent

Rudi Vander Vennet

Stef Proost

Stefan Dierckx

Steven Vanneste

Stijn van Nieuwerburgh

Tim Goesaert

Walter Nonneman

Willem Sas

Willy Winkelmans

Wim Marneffe

Totaal: 49 personen

Bijlage 3: Bulk-lijst met alle media-economen

Media-econoom

André Decoster

André Sapir

Andreas Tirez

Antoon Vandavelde

Aviel Verbruggen

Bart Cockx

Bart Van Craeynest

Bernard Lietaer

Bert van Landeghem

Brieuc Van Damme

Bruno De Borger

Caroline Ven

Dieter Guffens

Edwin De Boeck

Etienne de Callataÿ

Filip Abraham

Filip Camerman

Frank Lierman

Frank Maet

Frank Smets

Frank Vandermarliere

Frank Vastmans

Freddy Heylen

Freddy Van Den Spiegel

Geert Noels

Gert Peersman

Ghislain Houben

Gilles Vanderpe

Gunter Pauli
Hans Bevers
Herman Daems
Herman Matthijs
Herman Verwilt
Ivan Van de Cloot
Jan Bronselaer
Jan Eeckhout
Johan Albrecht
Johan Van Gompel
Julien Manceaux
Kathleen Steel
Koen Algoed
Koen De Leus
Koen Schoors
Laurent Hanseeuw
Lieven Annemans
Lieven Tack
Luc Sels
Luc Soete
Luc Voets
Luk Van Liedekerke
Maarten Goos
Matteo Balliau
Michel Quévit
Mimi Lamote
Oscar Bernal
Pascal Paepen
Paul De Grauwe
Paul D'Hoore

Peter De Keyzer

Peter Praet

Peter Vanden Houte

Philippe Donnay

Philippe Gijsels

Philippe Ledent

Philippe Van Parijs

Pierre Pestieau

Ruben Laleman

Rudi Vander Vennet

Stef Proost

Stefan Dierckx

Stefan Duchateau

Steven Vanneste

Stijn van Nieuwerburgh

Tim Goesaert

Vincent Corluy

Walter Nonneman

Willem Sas

Willy Winkelmans

Wim Marneffe

Wim Moesen

Totaal: 80 personen

Bijlage 4: Media-economen aflopend geordend op aantal naamsvermeldingen in *De Morgen*, *De Standaard* en *De Tijd* samen (2010-2015)

Media-econoom	Aantal naamsvermeldingen
Peter Vanden Houte	1084
Paul De Grauwe	1023
Geert Noels	656
Ivan Van de Cloot	492
Koen Schoors	353
Koen De Leus	325
Herman Daems	266
Gert Peersman	243
Peter De Keyzer	238
Pascal Paepen	235
Peter Praet	229
Etienne de Callataÿ	221
Bart Van Craeynest	213
Philippe Gijssels	206
Caroline Ven	167
Philippe Ledent	157
Lieven Annemans	151
Wim Moesen	151
Philippe Van Parijs	150
Herman Verwilt	143
André Decoster	125
Johan Van Gompel	124
Julien Manceaux	108
Paul D'Hoore	105
Johan Albrecht	103
Edwin De Boeck	91
Steven Vanneste	85

Luc Sels	74
Herman Matthijs	72
Luc Soete	70
Frank Lierman	66
Andreas Tirez	58
Brieuc Van Damme	55
Stefan Duchateau	48
Freddy Van Den Spiegel	47
Rudi Vander Vennet	44
Hans Bevers	37
Antoon Vandavelde	36
Aviel Verbruggen	33
Koen Algoed	33
Jan Bronselaer	32
Maarten Goos	32
Dieter Guffens	31
Frank Vandermarliere	30
Kathleen Steel	29
Stef Proost	28
Filip Abraham	27
Lieven Tack	26
Ghislain Houben	24
Frank Smets	21
Bruno De Borger	18
Gunter Pauli	18
Luc Voets	18
Willem Sas	18
Frank Maet	17
Philippe Donnay	17
Freddy Heylen	15

Laurent Hanseeuw	15
Mimi Lamote	14
André Sapir	13
Bart Cockx	12
Oscar Bernal	12
Bernard Lietaer	11
Stefan Dierckx	11
Frank Vastmans	10
Michel Quévit	10
Stijn van Nieuwerburgh	10
Gilles Vandorpe	9
Vincent Corluy	6
Jan Eeckhout	5
Pierre Pestieau	5
Walter Nonneman	5
Ruben Laleman	3
Willy Winkelmans	3
Matteo Balliauw	2
Wim Marneffe	2
Bert van Landeghem	1
Filip Camerman	1
Luk Van Liedekerke	1
Tim Goesaert	1

Bijlage 5: Bronnen biografische informatie top 20 media-economen

Peter Vanden Houte:

Het departement Economic Research van ING België. (2014). Geraadpleegd via <https://about.ing.be/Over-ING/Publicaties/Publicaties/Het-departement-Economic-Research-van-ING-Belgie.htm>

Paul De Grauwe:

Professor Paul De Grauwe: Biography. (2016, september 26). Geraadpleegd via <http://www.lse.ac.uk/europeanInstitute/staff/academicStaff/DeGrauwe/Home.aspx>
van Hamme, K. (2011, oktober 22). De Grauwe trekt naar Londen. *De Tijd*, p. 3.

Geert Noels:

About Geert Noels. (2016). Geraadpleegd via <http://econopolis.be/nl/author/geertn/>

Ivan Van de Cloot:

Ivan Van de Cloot. (z.d.). Geraadpleegd via <http://www.itinerainstitute.org/nl/person/ivan-van-de-cloot/>
Ivan Van de Cloot. (2017). Geraadpleegd via <https://www.antwerpmanagementschool.be/faculty/ivan-van-de-cloot/>

Koen Schoors:

Koen Schoors. (2017). Geraadpleegd via <https://www.ugent.be/eb/nl/over-ons/organisatie-en-bestuur/commissies/@@people?ugentid=801000794750>

Koen De Leus:

Sephiha, M. (2016, juli 12). Koen De Leus wordt hoofdeconoom BNP Paribas Fortis. *De Tijd*. Geraadpleegd op 29 maart, 2017 via <http://www.tijd.be/ondernemen/banken/Koen-De-Leus-wordt-hoofdeconoom-BNP-Paribas-Fortis/9787447>

Herman Daems:

Dendooven, P. (2016, april 21). Herman Daems vier jaar langer voorzitter van BNP Paribas Fortis. *De Standaard*. Geraadpleegd op 29 maart, 2017 via http://www.standaard.be/cnt/dmf20160421_02250079
Herman Daems nieuwe voorzitter Raad van Bestuur. (2012, januari 24). Geraadpleegd via <http://nieuws.kuleuven.be/node/10401>

Gert Peersman:

Gert Peersman: Curriculum Vitae. (2016, september). Geraadpleegd via http://users.ugent.be/~gpeersma/gert_files/CV/CV_Peersman.pdf

Peter De Keyzer:

Osaer, B. (2016, mei 26). Peter De Keyzer verlaat BNP Paribas Fortis. *Trends*. Geraadpleegd op 29 maart, 2017 via <http://trends.knack.be/economie/mensen/peter-de-keyzer-verlaat-bnp-paribas-fortis/article-normal-708499.html>

Pascal Paepen:

Pascal Paepen: Curriculum Vitae. (2016). Geraadpleegd via <https://www.kuleuven-kulak.be/nl/permanente-vorming/udl/PascalPaepen>

Peter Praet:

Lid van de Directie van de ECB. (2017). Geraadpleegd via <https://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/decisions/html/cvpraet.nl.html>

Etienne de Callatay:

Bank Degroof en Etienne de Callatay beëindigen hun samenwerking. (2015, augustus 24). Geraadpleegd via <https://www.degroof.be/sites/degroof/ArticlesPresse/Etienne%20de%20Callata%C3%BF%20-%20NL.pdf>

Bart Van Craeynest:

Bart Van Craeynest: Chief Economist at Econpolis. (2017). Geraadpleegd via <https://be.linkedin.com/in/bart-van-craeynest-a36a8931>

Philippe Gijssels:

Philippe Gijssels: Een beleggingsspecialist in hart en nieren. (2017). Geraadpleegd via <https://blogs.bnpparibasfortis.com/philippegijssels/menu-pages/about>

Caroline Ven:

Caroline Ven: Economist, author and non-executive board member. (2017). Geraadpleegd via <https://www.linkedin.com/in/vencaroline/>

Philippe Ledent:

Philippe Ledent: Senior Economist at ING Belgium. (2017). Geraadpleegd via <https://www.linkedin.com/in/philippe-ledent-99389118/>

Lieven Annemans:

Lieven Annemans: Professor of Health Economics. (2017). Geraadpleegd via <https://www.linkedin.com/in/lieven-annemans-3376b46/>

Wim Moesen:

Dedobbeleer, K., & Van Haver, K. (2011, december 30). 'We gaan naar een eurozone met tien, twaalf sterke landen'. *De Tijd*, p. 10.

Philippe Van Parijs:

Curriculum Vitae: Philippe Van Parijs. (2017). Geraadpleegd via <http://uclouvain.academia.edu/PhilippeVanParijs/CurriculumVitae>

Herman Verwilt:

Sepiha, M., & Michielsen, S. (2014, mei 9). Herman Verwilt vertrekt als voorzitter Optimabank. *De Tijd*, p. 2.

Bijlage 6: Corpus van opiniestukken

Auteur	Datum publicatie	Krant	Titel opiniestuk
De Grauwe Paul	17/10/2011	De Morgen	Dogma's en mythes
De Grauwe Paul	31/10/2011	De Morgen	De Europese Unie van Wantrouwen
De Grauwe Paul	09/01/2012	De Morgen	Hoe de Europese Commissie ons blindelings naar een recessie leidt
De Grauwe Paul	16/01/2012	De Standaard	De Europese Commissie is God niet
De Grauwe Paul	25/04/2012	De Morgen	Het Nederlandse en Franse ongenoegen
De Grauwe Paul	30/04/2012	De Morgen	De Grauwe & Schoors
De Grauwe Paul	11/06/2012	De Morgen	Steun voor Spanje is niet de laatste
De Grauwe Paul	10/09/2012	De Morgen	De Grauwe & Schoors
De Grauwe Paul	22/10/2012	De Morgen	De Grauwe & Schoors
De Grauwe Paul	05/11/2012	De Morgen	De Grauwe & Schoors
De Grauwe Paul	19/11/2012	De Morgen	De Grauwe & Schoors
De Grauwe Paul	21/11/2012	De Standaard	De perverse tango tussen noord en zuid
De Grauwe Paul	11/03/2013	De Morgen	De Grauwe & Schoors
De Grauwe Paul	16/03/2013	De Tijd	Strijd tegen eurocrisis vertrekt van foute diagnose
De Grauwe Paul	03/06/2013	De Morgen	De Grauwe & Schoors
De Grauwe Paul	06/07/2013	De Standaard	Duitsland, land van melk en mythe
De Grauwe Paul	19/08/2013	De Morgen	Hoe duurzaam zal het herstel in de eurozone zijn?
De Grauwe Paul	18/03/2014	De Morgen	De Grauwe & Schoors
De Grauwe Paul	01/07/2014	De Morgen	De Grauwe & Schoors
De Grauwe Paul	26/08/2014	De Morgen	De Grauwe & Schoors

De Grauwe Paul	09/09/2014	De Morgen	De Grauwe
De Grauwe Paul	21/10/2014	De Morgen	En koppig blijft Europa de groei kelderren
De Grauwe Paul	31/12/2014	De Standaard	De opstand van de schuldenaars
Noels Geert	6/05/2010	De Morgen	Geert Noels, Ivan Van de Cloot en Nouriel Roubini stellen een reddingsplan voor de euro op
Noels Geert	8/05/2012	De Tijd	Krugman schijnt te geloven dat de westerse economie nog steeds maakbaar is
Noels Geert	17/12/2013	De Standaard	Een giftig appeltje voor de dorst
Van de Cloot Ivan	15/01/2010	De Morgen	Ivan Van de Cloot roept alle hens aan dek voor een verantwoord en ambitieus begrotingsbeleid
Van de Cloot Ivan	25/03/2011	De Morgen	Ierland gids voor zwakke broertjes
Van de Cloot Ivan	25/08/2011	De Morgen	Das Mädchen vaart mee op de Titanic
Van de Cloot Ivan	28/10/2011	De Standaard	Schiet niet op de pianist
Van de Cloot Ivan	24/11/2011	De Standaard	Intentieprocessen & co
Van de Cloot Ivan	07/01/2012	De Morgen	Begroting afgekeurd? Geen wonder
Van de Cloot Ivan	25/01/2012	De Morgen	Econoom Paul de Grauwe verdient weerwerk
Van de Cloot Ivan	20/07/2012	De Morgen	De rente is laag, doe er echt iets mee
Van de Cloot Ivan	07/11/2012	De Tijd	Begrotingswanhoop
Van de Cloot Ivan	18/04/2013	De Tijd	De Excel-fout van Reinhart en Rogoff zorgt vooral voor entertainment
Van de Cloot Ivan	26/06/2013	De Tijd	Het eindspel
Van de Cloot Ivan	25/11/2014	De Tijd	De staking een succes? Wat heet succes?
Vanden Houte Peter	10/09/2011	De Standaard	De schuldjunkies
Vanden Houte Peter	14/01/2012	De Standaard	Een gouden regel
Vanden Houte Peter	19/05/2012	De Standaard	Groei dan toch

Vanden Houte Peter	03/11/2012	De Standaard	Begrotingsfrivoliteiten
Vanden Houte Peter	15/06/2013	De Standaard	Mea culpa
Vanden Houte Peter	19/10/2013	De Standaard	Structurele verwarring
Vanden Houte Peter	08/02/2014	De Standaard	Verkiezingsprogramma's gewikt en gewogen
Vanden Houte Peter	22/02/2014	De Standaard	Schuld, groei en onzekerheid
Vanden Houte Peter	23/08/2014	De Standaard	Het Avondland
Vanden Houte Peter	18/10/2014	De Standaard	Ontsnappingsnelheid

---

Bijlage 7: Overige individuele metaforen

Tabel 3bis. Individuele metaforen binnen de conceptuele metafoor 'Austeriteit is een medische behandeling'

Medische behandeling van een schulderslaafde economie

De *schuldjunkies* (Vanden Houte, 2011, 10 september, p. 69)

We zitten dus in de vreemde situatie dat in het huidige klimaat van te hoge schulden een lage rentepolitiek noodzakelijk lijkt, terwijl die precies aan de oorsprong ligt van de schuldexplosie. Vergelijk het met *junkies in een afkickprogramma*: die krijgen nog steeds kleine dosissen drugs toegediend om te heftige *ontwenningsverschijnselen* te voorkomen. Men moet immers vermijden dat de patiënt bij het *afkicken* overlijdt. (Vanden Houte, 2011, 10 september, p. 69)

Medische behandeling van een zieke economie

Landen met een escalerende overheidsschuld en tekorten van meer dan 10 procent van het nationaal inkomen hebben geen tijd te verliezen. Het is misschien een cliché, maar *zachte heelmeeesters maken inderdaad stinkende wonden*. (Van de Cloot, 2011, maart 25, p. 19)

Het terugdringen van de schulden gebeurt dan ook het best in een dragelijk tempo, waarbij een lage rentestand *de pijn wat kan verzachten*. (Vanden Houte, 2011, oktober 9, p. 69)

De schuldenaars moesten de tering naar de nering zetten zodat ze hun schulden zouden kunnen terugbetalen. Het *recept* dat dit moest mogelijk maken was austeriteit. (De Grauwe, 2013, juni 3, p. 16)

De Europese regeringsleiders kampten bovendien nog met het trauma van de financiële crisis na het omvallen van Lehman Brothers. Ze wilden dan ook tot elke prijs vermijden dat een Grieks faillissement andere kwetsbare landen zou *besmatten* (Vanden Houte, 2013, juni 15, p. 50)

Het idee dat begrotingsdiscipline de oorzaak zou kunnen zijn van het *economische herstel* (De Grauwe, 2013, augustus 19, p. 27)

De centrumrechtse visie legt de nadruk op de aanbodzijde van de economie. Die is *ziek* en moet door structurele maatregelen *hersteld worden* (De Grauwe, 2014, juli 1, p. 30)

Tabel 4bis. Individuele metaforen binnen de conceptuele metafoor 'Austeriteit is protestantse ethiek'

Discipline

Uiteraard moeten landen die met hun concurrentievermogen worstelen in de eerste plaats *zelf orde op zaken stellen*, maar net zoals vroeger een devaluatie een sanering mogelijk maakte, kan hetzelfde vandaag bereikt worden in de muntunie door Europese beleidscoördinatie. (Van de Cloot, 2011, augustus 25, p. 15)

Landen die het *keurslijf* alsnog te verstikkend vinden, moet een ordelijke exit toegelaten worden waarbij talrijke historische precedentes als voorbeeld kunnen dienen. (Van de Cloot, 2011, augustus 25, p. 15)

Voor Duitsland is de oplossing eenvoudig: elk land moet gewoon meer besparen om het *eigen budgettaire huishouden op orde te brengen* (Vanden Houde, 2012, januari 14, p. 65)

Beleggers zullen bereid zijn obligaties van die landen aan te houden tegen een lagere rentevoet. Investeerders die vertrouwen hebben in de toekomst van het land zullen weer gaan investeren, en de consumenten zullen weer gaan consumeren. *Budgettaire discipline* zal dus na verloop van tijd vanzelf de economie stimuleren. (Vanden Houde, 2012, januari 14, p. 65)

De officiële diagnose is dat de oorzaak van de crisis ligt in een *gebrek aan begrotingsdiscipline*. (Vanden Houde, 2012, januari 14, p. 65)

Het idee dat *begrotingsdiscipline* de oorzaak zou kunnen zijn van het economische herstel (De Grauwe, 2013, augustus 19, p. 27)

Zuinigheid

Heel wat landen gaan gebukt onder een bijna onhoudbare schuldenlast. *De broekriem aanhalen* was dus het leidmotief van de jongste jaren. (Vanden Houde, 2012, mei 19, p. 69)

Het eerste argument om de meevaller uit te geven zou kunnen zijn dat het crisis is en zeker niet de tijd om *de broeksriem nog harder aan te halen*. Dat we anno 2012, of vijf jaar na het losbarsten van de crisis, niet spreken over het objectief van een begrotingsevenwicht maar dat we ons zelfs feliciteren met het bereiken van een tekort van 2,8 procent van het nationaal inkomen, wijst erop dat ons land niet bepaald in de val van zogenaamde excessieve austeriteit is gevallen. (Van de Cloot, 2012, juli 20, p. 34)

Het is het probleem van een individu dat te veel heeft gependend en nu te veel schulden heeft. Wat doe je met zo een probleem? Eenvoudig: het individu moet *de tering naar de nering zetten*. (De Grauwe, 2013, maart 16, p. 13)

De schuldenaars moesten *de tering naar de nering zetten* zodat ze hun schulden zouden kunnen terugbetalen. Het recept dat dit moest mogelijk maken was austeriteit. (De Grauwe, 2013, juni 3, p. 16)

Om de economische motor levensvatbaarder te maken, moet prioriteit gemaakt worden van het verbeteren van de competitiviteit van ons land. Daarvoor moet je echter over verantwoordelijken in sleutelfuncties beschikken, die beseffen dat om op dat vlak vruchten te plukken je *excessen moet durven te saneren*. (Van de Cloot, 2014, november 25, p. 11)

Tabel 5bis. Individuele metaforen binnen de conceptuele metafoor 'Austeriteit is een draaikolk'

Diepte

Maar ik heb zelf ook kritiek op de ECB. Die heeft de aankoop van overheidsobligaties afhankelijk gemaakt van nog meer bezuinigingen in zuidelijke landen. We weten nu dat al te onstuimige bezuinigingen contraproductief zijn en landen *in de economische en sociale afgrond kunnen storten*. We kunnen dus alleen maar hopen dat de ECB haar gezond verstand zal gebruiken en de zuiderse landen niet zal vragen eerst *in de afgrond te springen* alvorens ze hulp biedt. (De Grauwe, 2012, september 10, p. 16)

Twee weken geleden voorspelde ik dat de bezuinigingen die in België en in onze buurlanden onder druk van de Europese Commissie worden doorgevoerd *de economie verder de dieperik in zouden sturen*. Die voorspelling is zich nu al aan het realiseren. (De Grauwe, 2012, november 5, p. 18)

Een regering kan een sluitende begroting opstellen, maar als de economie vervolgens onverwacht in een recessie *afglijdt*, zal er van die mooie cijfers niet veel meer overblijven. Minder groei betekent onvermijdelijk minder belastinginkomsten en meer werkloosheidsuitkeringen. Dan meer besparen om toch de doelstelling te halen, kan een neerwaartse spiraal creëren. (Vanden Houte, 2013, oktober 19, p. 45)

Het effect van zo'n beleid is dat het budgettaire tekort niet daalt, en dat de schuldratio (verhouding overheidsschuld/bbp) stijgt omdat de noemer in deze verhouding daalt. Dit dwaze beleid wordt nu collectief opgelegd aan alle landen van de eurozone en zal de economische recessie *dieper maken* zonder positief resultaat voor de openbare financiën. Zelden heeft dogmatisme meer invloed uitgeoefend op het beleid. (De Grauwe, 2012, januari 9, p. 22)

Spiraalbeweging

De extra budgettaire inspanningen die Portugal en Frankrijk verplicht zijn te leveren als gevolg van de Spaanse inspanningen hebben tot gevolg dat Spanje export verliest naar die landen en zo minder belastinginkomsten realiseert, wat Spanje opnieuw verplicht extra besparingsinspanningen door te voeren. *De cirkel is rond*. (De Grauwe, 2011, oktober 31, p. 26)

Ze zetten hun vruchteloze inspanningen om meer te sparen verder, waardoor de economie *in een neerwaartse spiraal* wordt gedreven, gekenmerkt door minder productie, meer werkloosheid en bitter weinig verbetering van de overheidsfinanciën omdat de lagere nationale productie de belastinginkomsten doet dalen. (De Grauwe, 2012, april 30, p. 16)

Door deze operatie stijgt de Spaanse overheidsschuld zodat heel snel opnieuw de rente op die schuld door paniekerige financiële markten zal opgedreven worden. Nog meer saneringen liggen dan in het verschiet en nog verdere *neerwaartse spiralen* van de Spaanse economie zullen daar het resultaat van zijn. (De Grauwe, 2012, juni 11, p. 17)

Dit zou een belangrijke impuls teweegbrengen die de *neerwaartse spiraal* in de Eurozone zou kunnen stoppen. Omdat in dit scenario de economische groei hoger is zou de schuldratio waarschijnlijk dalen. (De Grauwe, 2012, oktober 22, p. 16)

Tabel 6bis. Individuele metaforen binnen de conceptuele metafoor 'Austeriteit is een straf'

Marteling

De Europese Commissie legt een *sisyfusarbeid* op aan de landen van de Eurozone. Die landen zijn *veroordeeld om een rotsblok op de berg te duwen, maar zodra de top van de berg is bereikt rolt die rotsblok weer naar beneden*. (De Grauwe, 2012, oktober 22, p. 16)

Het idee dat begrotingsdiscipline de oorzaak zou kunnen zijn van het economische herstel doet me denken aan het verhaal van *een misdadiger die zijn slachtoffer in elkaar slaat. Wanneer hij stopt met slaan en de arme man tot bewustzijn komt, vertelt hij hem dat hij dankbaar moet zijn, want de afstraffing heeft hem sterker gemaakt en stelt hem in staat om te herstellen*. (De Grauwe, 2013, augustus 19, p. 27)

Het resultaat van die twee ideeën kennen we nu. Een macro-economisch beleid dat niet werkt en de economieën van de eurozone *in een wurgende omklemming houdt*. (De Grauwe, 2014, september 9, p. 35)

Vonnis

Het probleem hierbij is dat de Europese Commissie de politieke kosten van haar beslissingen niet draagt. Het zijn nog altijd de nationale regeringen en parlementen die geconfronteerd zullen worden met de kiezers en door deze laatsten kunnen afgestraft worden. De Europese Commissie *gaat vrijuit* en wordt niet ter verantwoording geroepen. (De Grauwe, 2012, januari 9, p. 22)

Tabel 7bis. Individuele metaforen binnen de subcategorie 'onbewuste drang' van de conceptuele metafoor 'austeriteit is irrationaliteit'

Onbewuste drang

Onder druk van de financiële markten en van de onverzettelijke houding van Duitsland is Europa de richting opgegaan van *blinde saneringsdrift* die nu duidelijk haar limieten heeft bereikt. (De Grauwe, 2012, april 25, p. 20)

Toegegeven, in landen die in een zware recessie zitten, is het krankzinnig om de *besparingsdrift* nog op te drijven. (Vanden Houte, 2012, mei 19, p. 69)

Tabel 8bis. Individuele metaforen binnen de subcategorie 'religie' van de conceptuele metafoor 'austeriteit is irrationaliteit'

Begrotingsnorm als fetisj

Het is tegenwoordig bon ton in ons land te spreken over het *begrotingsfetisjisme* van Europa. (Van de Cloot, 2012, januari 7, p. 18)

Natuurlijk is het zo dat de overheidsschuld te hoog is en zal moeten dalen. De vraag is echter of je budgettaire sanering moet intensiveren op het moment dat de Europese economieën dreigen in een recessie te geraken. Moet bij zo'n dreiging *het heilige getal van de 3%* primeren, zoals de Europese Commissie het wil? Of moet een pragmatische houding worden aangenomen die geïnspireerd is door het feit dat saneren tijdens een recessie gewoon niet werkt? (De Grauwe, 2012, januari 9, p. 22)

Austeriteit als dogma

Het effect van zo'n beleid is dat het budgettaire tekort niet daalt, en dat de schuldratio (verhouding overheidsschuld/bbp) stijgt omdat de noemer in deze verhouding daalt. Dit dwaze beleid wordt nu collectief opgelegd aan alle landen van de eurozone en zal de economische recessie dieper maken zonder positief resultaat voor de openbare financiën. Zelden heeft *dogmatisme* meer invloed uitgeoefend op het beleid. (De Grauwe, 2012, januari 9, p. 22)

Fundamentalisme

Ik hoor de *saneringsfundamentalisten* opnieuw roepen dat dit tot inflatie, zelfs hyperinflatie zal leiden. Dat getuigt van een fundamenteel onbegrip van wat er gaande is tijdens een schulden crisis. (De Grauwe, 2011, oktober 17, p. 24)

Overige

Door de besparingsmoetheid worden heel wat regeringen naar huis gestemd. Nergens was dat duidelijker dan in Griekenland, waar de partijen die het hervormingsprogramma van de 'Trojka' hadden onderschreven, de duimen moesten leggen voor partijen die alle bezuinigingen *afzweren*. (Vanden Houte, 2012, mei 19, p. 69)

Waarom blijft de Europese Commissie dan zo halsstarrig vasthouden aan haar *bezuinigingsmantra*? (Vanden Houte, 2012, november 3, p. 53)

Wie verbeteren vasthoudt aan de norm, is *strenger dan de Europese paus*. (De Grauwe, 2013, maart 11, p. 16)

Waarom die halsstarrigheid van Vlaamse partijen om niet aan de norm van 2,15 procent te raken? De Franstalige socialisten waren de eersten die de norm in vraag stelden. Dat creëert bij Vlaamse politici een politiek probleem. Die politici hebben van de Franstalige socialisten de natuurlijke externe vijand van Vlaanderen gemaakt. Als de Franstalige socialisten een flexibele begrotingsnorm voorstaan, kan dat alleen als *iets duivels* geïnterpreteerd worden. En met de duivel ga je niet naar bed. (De Grauwe, 2013, maart 11, p. 16)

Tabel 10bis. Individuele metaforen binnen de conceptuele metafoor 'Austeriteit is een medische blunder'

Verkeerde diagnose

Het Europese beleid is dus gebaseerd op een *verkeerde diagnose*. Men zou verwachten dat de Europese leiders hun *diagnose* hebben bijgesteld. Maar dat is dus niet het geval. (De Grauwe, 2012, april 25, p. 20)

Verkeerde behandeling

Gezamenlijke budgettaire besparingsprogramma's zouden *de pijn* van deze programma's *verlichten*. (De Grauwe, 2011, oktober 31, p. 26)

Maar ook op de financiële markten kunnen dergelijke begrotingsregels lonend zijn. Volgens een studie van de Europese Commissie maken de financiële markten vooral in tijden van onrust een onderscheid tussen landen met al dan niet sterke begrotingsnormen. Dat kan tot een vol procent schelen in de rente op de overheidsschuld. Wat dan weer helpt om de schuld gemakkelijker af te bouwen. Maar kan zo'n wetgeving geen *dwangbuis* worden, die verhindert om een stimulerend beleid te voeren wanneer een recessie dreigt? (Vanden Houte, 2012, januari 14, p. 65)

Ten gronde zijn we het allen eens dat exclusief-budgettaire fixatie *niet de beste remedie* is voor ons crisisgewricht. (Van de Cloot, 2012, januari 25, p. 21)

Als daarenboven de Europese Commissie alle landen tegelijk zo een *deflatoir recept* oplegt, dan lokt de extra saneringsinspanning van één land verdere bezuinigingen in andere landen uit. Een straat zonder einde. (De Grauwe, 2012, april 25, p. 20)

Een te snelle sanering *vernietigt te veel economisch weefsel* en ondermijnt de capaciteit van de overheid om de schuldratio (de verhouding overheidsschuld-bbp) af te bouwen. (De Grauwe, 2014, juni 1, p. 30)

Patiënt herstelt slecht

Hoe duurzaam zal het *herstel* in de eurozone zijn? Ik zie twee risico's die de duurzaamheid in gevaar brengen. Ten eerste, als het slachtoffer aan de beterhand is, bestaat de kans dat de Europese Commissie 'de afranseling' zal hernemen. De versoepeling van bezuinigingen waartoe de Europese Commissie vorig jaar besloot werd zeer tegen haar zin doorgevoerd. Het *prille herstel* zou voor de Commissie de gedroomde kans kunnen zijn om de budgettaire schroeven aan te draaien. Als dat gebeurt komen we in de kortste keren opnieuw terecht in een recessie. (De Grauwe, 2013, augustus 19, p. 27)

Tabel 11bis. Individuele metaforen binnen de conceptuele metafoor 'Austeriteit is vertraging'

Maar daarvoor hebben we iemand nodig die naar het globale plaatje kijkt. De Europese Commissie doet dat niet. Die raadt iedereen aan om *op de rem te duwen*; op de *begrotingsrem* en op de *loonrem*. Sommigen moeten inderdaad *remmen*. Anderen zouden eerder gas moeten geven. De Europese Commissie faalt die anderen daartoe aan te zetten. *Hoeft het nog te verwonderen dat de wagen niet echt vooruit raakt?* (De Grauwe, 2014, maart 18, p. 30)

Bijlage 8: Restcategorieën van de metafooranalyse

Tabel 12. Metaforen die het besparingsbeleid naturaliseren – Restcategorie

---

Landen met een escalerende overheidsschuld en tekorten van meer dan 10 procent van het nationaal inkomen hebben geen tijd te verliezen. Het is misschien een cliché, maar zachte heelmeeesters maken inderdaad stinkende wonden. Ervaring heeft aangetoond dat zelfs drastische ingrepen *verteerd* kunnen worden als een positief perspectief geboden kan worden op langere termijn. (Van de Cloot, 2011, maart 25, p. 19)

Nochtans liet de hoofdeconoom van het IMF, Olivier Blanchard, verstaan dat de noodzakelijke sanering *beter als een marathon dan als een sprint wordt opgevat*. Maar zelfs als er op korte termijn wat soepelheid aan de dag wordt gelegd, blijft het belangrijk dat de begrotingsconsolidatie op de lange termijn niet in twijfel wordt getrokken. (Vanden Houte, 2012, januari 14, p. 65)

Het Belgische begrotingstraject is niet meteen *besparingsdrift*. (Van de Cloot, 2012, januari 25, p. 21)

Het officiële discours is dat de intense budgettaire saneringen die opgelegd werden aan Griekenland onvermijdelijk zijn en op de duur *hun vruchten zullen afwerpen*. (De Grauwe, 2014, december 31, p. 40)

Tabel 13. Metaforen die het besparingsbeleid problematiseren – Restcategorie

---

Als daarenboven de Europese Commissie alle landen tegelijk zo een deflatoir recept oplegt, dan lokt de extra saneringsinspanning van één land verdere bezuinigingen in andere landen uit. *Een straat zonder einde*. (De Grauwe, 2012, april 25, p. 20)

Dus als er een herstel optreedt vandaag, is het omdat de Commissie haar *ijzeren austeriteitsbeleid* heeft moeten afzwakken. (De Grauwe, 2013, augustus 19, p. 27)

Denk maar aan de discussies over de Griekse saneringsplannen. Het IMF moest achteraf met het schaamrood op de wangen toegeven dat de trojka Griekenland *een te streng dieet* had opgelegd, omdat de negatieve impact op de economische groei werd onderschat. (Vanden Houte, 2014, februari 8, p. 10)

Appendices

Appendix A: Overzicht deelname aan onderzoek van derden

	Datum	Thema onderzoek	Type	Duur
1.	23/10/2015	Perceptie van een merknaam in verschillende narratieve contexten (tijdens college Marketing Management)	Experiment	30 min.
2.	24/10/2015	Schrijfvaardigheid en -angst	Vragenlijst	25 min.
3.	26/10/2015	Onderzoekssessie Taalvaardigheid (deel 1)	Experiment	90 min.
4.	22/02/2016	Pretest vragenlijst thesisonderzoek Marieke Van Vrede	Interview	20 min.
5.	22/03/2016	Onderzoekssessie Taalvaardigheid (deel 2)	Experiment	90 min.
6.	7/10/2016	Schrijfvaardigheid en -angst	Vragenlijst	25 min.
7.	15/02/2017	Onderzoek naar studieoriëntering	Vragenlijst	15 min.
8.	1/3/2017	Alcohol- en druggebruik	Vragenlijst	30 min.
9.	25/03/2017	Studeerplaatsen in Antwerpen	Vragenlijst	5 min.
10.	30/03/2017	Thesisonderzoek Joline Geunes	Experiment	20 min.
11.	30/03/2017	Eye-tracking: positie van het hulpwoord in een zin	Experiment	30 min.
12.	18/04/2017	Gezondheidscommunicatie	Vragenlijst	10 min.
13.	20/04/2017	Thesisonderzoek: samenwerking tussen bedrijven en andere partners	Experiment	25 min.
14.	20/04/2017	Thesisonderzoek: verwachtingen van masterstudenten over hun toekomstige job	Vragenlijst	10 min.
15.	2/05/2017	Studieklimaat aan de UA	Vragenlijst	15 min.
16.	2/05/2017	Thesisonderzoek: interpretatie van het Duits	Vragenlijst	5 min.
17.	19/05/2017	Internationale Enquête SLiCE (studie, toekomstplannen, diverse aspecten van het studentenleven)	Vragenlijst	30 min.
Totaal:				7u 55min.

Appendix B: Leeswijzer Zip-bestand met onderzoeksdata

Het bestand bestaat uit twee hoofdmappen, één voor elke onderzoeksvraag. Beide mappen en hun onderdelen worden hieronder kort toegelicht.

De map **citatieanalyse** bevat het Excel-bestand met de namen van alle media-economen uit de bulk-lijst en hun aantal naamsvermeldingen. Zoals vermeld in de methodensectie werd een 'naamsvermelding' geoperationaliseerd als een apart krantenartikel waarin de econoom bij naam wordt genoemd. Het verzamelen van de data over die naamsvermeldingen vond plaats via de zoekfunctie van de online database *Gopress Academic*. In het Excel-bestand staan de meest ruwe data opgelijst die de input vormden voor het beantwoorden van de eerste onderzoeksvraag.

De map **metafooranalyse** bestaat uit twee submappen. De submap 'corpus van opiniestukken' ten eerste, bevat alle 48 opiniestukken, geordend per media-econoom, die werden doorzocht op metaforen over het Europese austeriteitsbeleid. De tweede submap bevat het NVivo-bestand waarin de metafooranalyse plaatsvond. Ook in dat bestand zijn alle geanalyseerde opiniestukken terug te vinden (onder *Sources*), met als voordeel dat in die opiniestukken de geïdentificeerde metaforen gefluoresceerd zijn (*View--> Highlight--> Coding for All Nodes*). Het resultaat van de codering van die metaforen staat onder *Nodes*. Tot slot bevindt ook de originele versie van de boomstructuur in Figuur 1 zich in dat NVivo-bestand (*Maps*).

Bankeconomen oververtegenwoordigd als expert in Vlaamse kwaliteitskranten

Antwerpen, 2 juni 2017 – Economen uit de financiële sector kwamen tussen 2010 en 2015 relatief vaker als expert aan het woord in de kranten *De Morgen*, *De Standaard* en *De Tijd* dan economen uit de academische wereld. Dat blijkt uit een thesisonderzoek dat binnenkort wordt verdedigd aan de Universiteit Antwerpen (UA). Het onderzoek identificeerde bovendien Peter Vanden Houte, Paul De Grauwe, Geert Noels en Ivan Van de Cloot als de vaakst geciteerde economische experts in die drie kranten en analyseerde hun metaforen over het Europese bezuinigingsbeleid.

Bankeconomen boven

Op een moment dat kwaliteitskranten campagne voeren met de belofte de ‘waarheid’ zo goed mogelijk bloot te leggen, wordt aan de UA een masterscriptie verdedigd die hen waarschuwt voor een eenzijdig perspectief in hun economische berichtgeving. Uit de scriptie blijkt immers dat 12 van de 20 vaakst geciteerde economische experts in *De Morgen*, *De Standaard* en *De Tijd* tussen 2010 en 2015, bij een bank of een vermogensbeheerder werken. Academische experts in economie kwamen daarentegen relatief minder aan bod, met slechts 6 academici in die top 20. Door dat onevenwicht lopen de drie kranten het risico om economische gebeurtenissen steeds vanuit een uniforme invalshoek te duiden, waardoor een deel van de nagestreefde ‘waarheid’ onderbelicht kan blijven.

De dominante elite van media-economen...

Een tweede vaststelling van het onderzoek is dat vier economische experts een dominante elite vormen in de Vlaamse kwaliteitskranten, aangezien ze er beduidend vaker aan het woord komen dan andere Belgische economen. Peter Vanden Houte, hoofdeconoom bij ING, voert die elite aan. Hij werd tussen 2010 en 2015 bij naam vermeld in maar liefst 1084 verschillende krantenartikelen in *De Morgen*, *De Standaard* en *De Tijd* samen. Professor Politieke Economie Paul De Grauwe werd 1023 keer geciteerd en staat op de tweede plaats. Geert Noels, macro-econoom en medeoprichter van vermogensbeheerder Econopolis, en Ivan Van de Cloot, hoofdeconoom van het Itinera Institute, vervulden het gezelschap met respectievelijk 656 en 492 naamsvermeldingen. Het overwicht van die vier media-economen kan eveneens bijdragen tot een scheeftrekking van het publieke debat over de economie.

... en hun metaforen over de Europese bezuinigingen

De masterscriptie onderzocht verder nog welke metaforen die vier economen gebruiken om hun visie op de bezuinigingen in de EU over te brengen. De onderzoeksresultaten tonen aan dat om het besparingsbeleid te verdedigen, ze de bezuinigingsmaatregelen voorstellen als een medische behandeling of een toepassing van een protestantse levenshouding gekenmerkt door discipline en zuinigheid. Wanneer ze het beleid daarentegen bekritisieren, gebruiken ze metaforen die de besparingen wegzetten als een draaikolk, een straf, irrationeel, een medische blunder of een vertraging. Die metaforen zijn niet allemaal zo onschuldig als ze lijken. Sommige ervan gaan immers uit van bepaalde controversiële vooronderstellingen en sturen zo mee de perceptie over het besparingsbeleid. Metaforische uitdrukkingen die de bezuinigingsmaatregelen beschrijven als uitingen van discipline en zuinigheid, dragen bijvoorbeeld impliciet bij tot de visie dat de huidige

crisis een schuldencrisis is, veroorzaakt doordat overheden 'boven hun stand hebben geleefd'. Die visie is omstreden onder economische wetenschappers, maar vindt dus gemakkelijk haar weg naar het grote publiek via het metaforisch taalgebruik van media-economen.

De masterscriptie 'Media-economen in Vlaanderen. Een studie naar de dominante elite van economen en hun metaforen over het Europese austeriteitsbeleid' werd ingediend aan de UA tot het behalen van het diploma Master in de Meertalige Professionele Communicatie (MPC). De volledige scriptie is terug te vinden in de bijlage of op de MPC-scriptiedatabank via de onderstaande link:

<https://www.uantwerpen.be/nl/onderzoeksgroep/meertalig-professionele-communicatie/onderzoek/scripties/scriptiedatabank/>

Einde van het persbericht

Contactgegevens:

Auteur masterscriptie: Tom Wolfs

GSM: 0472/01 23 45

E-mail: tomwolfs@telenet.be